ТРЫМАЙСЯ ПРАЎДЫ!

АБАЖУР

ГА «БЕЛАРУСКАЯ АСАЦЫЯЦЫЯ ЖУРНАЛІСТАЎ»
THE BELARUSIAN ASSOCIATION OF JOURNALISTS

№ 1 (129) 2020

Зміцер Лупач:
«Я ўспамінаю сталінскіх палітвязняў, якім было нашмат цяжэй. Гэта дае сілы трымацца»

34

Zmicier Lupač:
“Remembering that Stalin-era political prisoners had much harder times gives me strength to go on”

Швецыя і Беларусь: жыццё фрылансера

58

Sweden and Belarus: A Freelancer’s Life

Беларуская асацыяцыя журналістаў заклікала Генпракурора Беларусі і Следчы камітэт узнавіць расследаванне крымінальнай справы па факту гвалтоўнага знікнення тэлеаператара Дзмітрыя Завадскага з-за інфармацыі, агучанай збеглым на Захад экс-супрацоўнікам МУС Юрыем Гараўскім.

Гараўскі распавеў пра службу ў спецпадраздзяленні МУС і свой удзел у выкраданні апазіцыйных палітыкаў Віктара Ганчара, Юрыя Захаранкі, бізнесмена Анатоля Красоўскага. Экс-службовец заявіў таксама, што да знікнення Зміцера Завадскага могуць быць датычныя так званыя «эскадроны смерці», і назваў шэраг прозвішчаў службоўцаў спецпадраздзялення.

Аднак Следчы камітэт Беларусі адмовіўся аднаўляць расследаванне. Афіцыйная падстава – экс-службовец Гараўскі не быў сведкам падзей і не заявіў, што непасрэдна ўдзельнічаў у выкраданні Завадскага.

ГА «БАЖ» не задаволеная адмовай СК і будзе далей дабівацца праўды.

Зміцер Завадскі знік 7 ліпеня 2000 года, калі прыехаў у аэрапорт Мінск-2 сустракаць журналіста Паўла Шарамета. У сакавіку 2002 года Вярхоўны суд Беларусі за выкраданне Завадскага празначыў па 10 гадоў зняволення былым афіцэрам МУС Дзмітрыю Маліку і Валерыю Ігнатовічу. Гэты тэрмін увайшоў у пажыццёвы прысуд: Малік і Ігнатовіч атрымалі пажыццёвае зняволенне за забойства пяці чалавек. Забойства імі Завадскага суд не прызнаў. Цела нашага калегі не знойдзена.

ТРЫМАЙСЯ ПРАЎДЫ!

АБАЖУР

№ 1 (129) 2020

Выдавец: ГА «Беларуская асацыяцыя журналістаў»
Перыядычнасць:
1 раз у 3 месяцы
Выдаецца са снежня 2000 г.

Галоўны рэдактар
Уладзімір Барысавіч Дзюба

Скарыстаны здымкі
Леаніда Юрыка
(1-я вокладка),
Сяргея Балая (4-я вокладка),
здымкі з архіва рэдакцыі.

Выданне зарэгістравана
ў Міністэрстве інфармацыі
Рэспублікі Беларусь,
рэгістрацыйны № 833
ад 04.12.2009.
Падпісана да друку
20.03.2020.
Дата выхаду 28.03.2020.
Фармат 60х84/8.
Папера афсетная.
Друк афсетны.
Ум. друк. арк. 8,0
Наклад 500 асобнікаў.
Замова №
Пасведчанне
аб дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка
друкаваных выданняў
№ 1/142 ад 09.01.2014,
№ 2/34 ад 23.12.2013.
Распаўсюджваецца
бясплатна.

Адрас рэдакцыі:
220004, г. Мінск,
вул. Кальварыйская, 16-265.
Тэл.: (029) 126-70-98
E-mail: abajur@baj.by,
baj@baj.by
Сайт: www.baj.by

Друкарня:
Таварыства з абмежаванай
адказнасцю «МЕДЫСОНТ».
Пасведчанне аб
дзяржаўнай рэгістрацыі
выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка
друкаваных выданняў
№ 2/34 ад 23.12.2013.
ЛП № 02330/20 ад 18.12.2013.
Адрас: 220004, г. Мінск,
вул. Ціміразева, 9.
Тэл.: (017) 203-74-10,
(017) 203-53-41,
(029) 623-74-10
www.medisont.by

А. Бастунец
Паміж мінулым і будучым 2

С. Пульша
«Ходзім мы пад месяцам высокім, а яшчэ пад ГПУ...» 5

А. Агееў
Прававая дзейнасць БАЖ. Вынікі 11

Ул. Дзюба
Кодэкс гонару 13

Ю. Карманаў
Прафесіяналізм, мабільнасць, універсальнасць 23

В. Сяховіч
Сітуацыя са свабодай СМІ ў Беларусі пад пільнай увагай ААН 25

С. Брыла
Камісія па этыцы БАЖ: што гэта такое і як працуе 27

ФРЫЛАНС

Зміцер Лупач: *«Прыгадваю сталінскіх палітвязняў, і гэта дае сілы трымацца»* 34

«Сіні офіс» для 36 журналістаў-фрылансераў сталіцы Швецыі 41

М. Мышкавец
«Ганарары» для казны. Як пераследуюць фрылансераў 45

О. Ульсан
Чаму талерантнасць надзвычай неабходная для дэмакратыі і журналістыкі 51

В. Сяховіч
Акрэдытацыя, дыскрымінацыя, абвінавачанне, судовы працэс, штраф 56

О. Ульсан
Фрыланс-журналістыка ў Швецыі 58

Г. Сухачова
Як журналісту пазбавіцца сіндрома эмацыйнага выгарання 60

Between Past

By Andrej Bastuniec, chairperson of the Belarusian Association of Journalists

Non-state media journalists say that the past year was better than the year before. The main reason for such a conclusion is not that they had their pay increased or they had the opportunity to work more freely, but that there were fewer instances where journalists were charged, brought to trial and punished by fines for their professional activities.

To all appearances, new challenges are ahead of us in 2020 as well.

This year's presidential election in Belarus will certainly be accompanied by the tightening of the government's control over the media and increased pressure on dissident journalists.

The year 2018 was surely worse. It is enough to mention that 118 fines were imposed on freelance journalists for working for foreign media outlets; a criminal case was opened against Alieš Lipaj, director general of the private news agency BelaPAN, which was closed following his sudden death; searches of editorial offices and journalists' homes in a so-called BelTA case; and arrests of 15 journalists, mostly women, in the case.

Things remained the same as we went into 2019. Maryna Zolatava, editor in chief of tut.by, Belarus' leading non-state news portal, was found guilty of "inaction by an official" and fined 7,650 rubels in the BelTA case, becoming the only journalist to be convicted in the case. Also convicted was video blogger Siarhiej Piatruchin, who was sentenced to a fine of 9,180 rubels ($4,370) for allegedly defaming and insulting police officers.

and Future

Criminal proceedings were instituted against Andrej Pavuk, a resident of the small city of Akciabrski, Homieĺ region, who ran a popular blog called Rudabielskaja Pakazucha, on suspicion of making a false bombing threat targeting the local government's office. The case was eventually closed, but the real author of the false bomb threat has not yet been identified. A search was conducted at the Minsk office of Belsat TV. Equipment was seized in the search, but was returned soon afterwards. Judges continued to sentence freelance journalists to fines.

A total of 38 fines were given in the period from January to May 2019, but then a pause set in until mid-September, which journalists linked to the Second European Games held in Minsk. Prior to the Games, international organizations had highlighted human rights violations in Belarus, including restricted freedom of expression, and called on international sport federations not to participate in the Games.

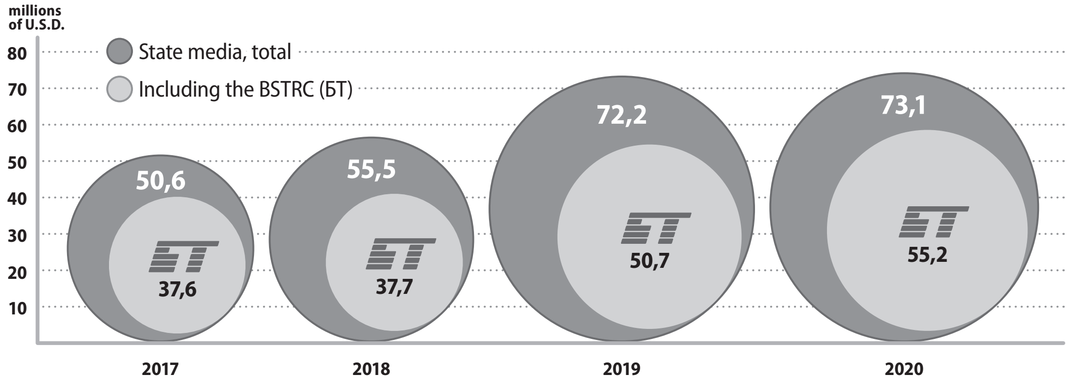
The Belarusian authorities suspended repressive measures against journalists for the summer of 2019, apparently for the purpose of looking liberal and making the country more attractive for foreign investors and tourists.

An election for the House of Representatives, which took place in November, was given a low profile by the state-owned media. Moreover, the state television channels described a general population census the main political event of the year. The channels gave more coverage to the election only after the early voting period began, but that was not done for informing people about candidates and their election platforms. That was done for making voters cast their ballots early.

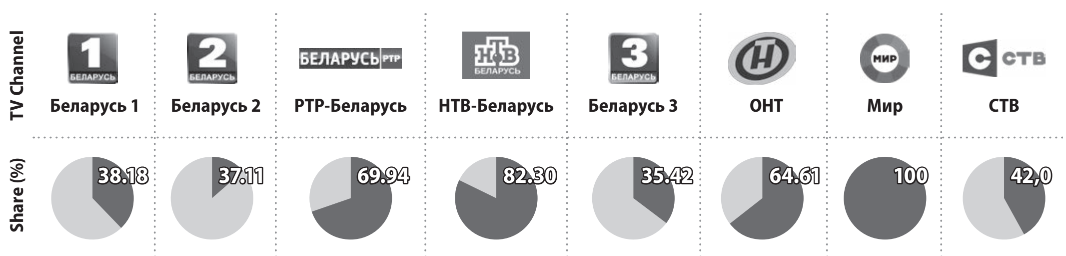
However, the authorities' intention to have the election favorably assessed by international organizations made it possible for non-state media journalists to work in a relatively calm atmosphere in the second half of the year.

Nonetheless, blogger Andrej Pavuk, who attempted to sue police officers for violating his rights while investigating the bomb threat incident, started to receive threats. In particular, he got a message saying, "The search was intended for you to think over your conduct, shut your filthy mouth and get a job. You should say thanks for the fact that nothing was planted. If you engage in subversive activities and denigrate the current government, measures would be taken against you. You will be put in prison… and you wife will have to bring parcels for you."

Public Funding for the State Media in Belarus and the Belarusian State Television and Radio Company (in millions of dollar)

Share of Russian Productions in Prime-Time Programming on TV Channels

Nasta Zacharevič, a journalist with Zialiony Partal, was also subjected to threats.

The persecution of freelance journalists resumed even before the House of Representatives election ended. A number of non-state online information providers were sued over their reports.

I don't want to say everything was bad. There were some positive things as well. But those positive things were not for all, but only for the privileged. In particular, the government sharply increased public funding for the state-owned media in 2019 and earmarked even larger funds for supporting the state-owned media in 2020. In particular, the funding of the state-owned media is to be one-fourth higher this year than in 2018.

Almost all the increase goes to the Belarusian State Television and Radio Company (BSTRC), whose funding has grown by 32 percent in two years.

Some people explained to me that this increase in government support for the state-owned media was caused by the need to increase the share of Belarusian content on television channels with a view to enhancing the information security of the country in the face of the growing "hybrid" activities of the eastern ally, with which Belarus continues to sign agreements on the coordination of information policies, however strange this may seem.

In late 2019, the BAJ monitored the amount of Russian propaganda on the state television channels, which is still the main source of information for Belarusians.

Just like a year before, Russian productions made up more than 60 percent of prime-time programming on the channels available in the most widely accessible standard channel package.

The situation is even worse in terms of the time allocated to Russian productions in prime-time hours. On none of the channels, Russian productions occupied less than 63 percent of the prime time. Two of the leading channels devoted around 90 percent of the prime time to Russian productions. Of course, most of the productions are for entertainment purposes, but it is them that draw the audience into the Russian World.

Interestingly, all the channels are run by Belarusian-registered legal entities, that is, the entities that enjoy increased public funding this year. I am just curious which side these channels will be on in the integration game between Belarus and Russia. We'll know soon enough.

Photo by Spring96.org

«Ходзім мы пад месяцам высокім, а яшчэ пад ГПУ...»

«Вядомая ў апазіцыі асоба» і «проста прыгожая дзяўчына»: пасля такіх фраз сведкаў-міліцыянтаў у судзе карэспандэнтка газеты «Новы Час» Дзіяна Серадзюк стала гераіняй добрых інтэрнэт-мемаў. Іншым часам яе выяўляюць як «супержанчыну»: па сведчанні ўсё тых жа міліцыянтаў, Дзіяна мае звышздольнасць знаходзіцца адначасова ў двух месцах. Што, безумоўна, уразіла беларускі суд, які за гэтыя здольнасці пакараў дзяўчыну штрафам.

Сяргей ПУЛЬША

Дарэчы, гэта не першы абсурдны штраф для Дзіяны. У мінулым яе таксама штрафавалі за «ўдзел у несанкцыянаванай акцыі ў якасці журналіста». Суддзю не ўразіла нават тое, што Дзіяна мела навідавоку журналісцкі бэдж і накіраванне ад рэдакцыі на вулічную акцыю, каб расказаць пра падзеі чытачам.

Зараз жа Дзіяна Серадзюк спрабуе стварыць прэцэдэнт – прыцягнуць сведкаў-міліцыянтаў да адказнасці за ілжэсведчанне.

– Дзіяна, цябе ўжо другі раз аштрафавалі па вельмі сумніўных з пункту гледжання закона абвінавачваннях. Як ты ацэньваеш паводзіны нашых праваахоўных органаў?

– Насамрэч, усё гэта вельмі абсурдна і смешна, але разам з тым – вельмі сумна. Што да майго працэсу, то я старалася не ўспрымаць сітуацыю занадта трагічна. А вось людзі, якія атрымалі за акцыі ў падтрымку незалежнасці краіны 120 сутак арышту, – я думаю, ім не да смеху.

Канешне, перад працэсам у мяне быў калатун, але пасля мне было весела. Калі гэтыя сведкі-міліцыянты прыходзяць, пачынаюць нешта казаць у судзе, яны вельмі смешна выглядаюць. А яшчэ ў мяне была вялікая група падтрымкі, якая не давала засумаваць: жартачкі, рэплікі з зала – гэта ўсё надае сіл.

Проста калі думаць, што суд – гэта суцэльная безвыходнасць, можна скаціцца ў дэпрэсію. Таму я стараюся з гэтага смяяцца і не ўспрымаць як нешта фатальнае. Бо ведаю, на чыім баку праўда, і стараюся гэтага трымацца.

– Мемчыкі, крылатыя фразы кшталту «вядомая ў апазіцыі асоба»…

– Іх ствараюць калегі, якія мяне падтрымліваюць і якія разумеюць абсурднасць таго, што адбываецца. Насамрэч, гэта вельмі здарова і сведчыць пра тое, што ў грамадстве яшчэ захоўваецца здаровая іронія. Гэта, напэўна, дапамагае нам выжываць у складанай сітуацыі.

– Ты не першая асоба з «Новага Часу», якая валодае звышздольнасцю з'яўляцца ў двух месцах адначасова. Некалі судзілі былога журналіста «НЧ» Дзмітрыя Галко, і ён таксама, па сведчаннях міліцыянтаў, быў адначасова ў двух месцах. Якія яшчэ звышздольнасці дае праца ў незалежнай журналістыцы?

– Напэўна, пазнавальнасць сярод праваахоўных органаў *(смяецца)*. Калі сур'ёзна, то найперш, відаць, гэта магчымасць развівацца. І яшчэ – неверагоднае пачуццё свабоды. Калі я працавала ў дзяржаўнай газеце, то там з гэтым было вельмі сумна. Калі я прыйшла ў недзяржаўныя СМІ, адчула кардынальную розніцу. Мне вельмі падабаецца, што тут цэняць асобу і спрыяюць яе развіццю.

– У рэдакцыі газеты ты не палітычны, а грамадскі журналіст. Чаму ўсё ж да цябе чапляюцца міліцыянты?

– Я сама спрабую знайсці адказ на гэтае пытанне. Я не пішу сур'ёзна пра палітыку, не раблю расследаванняў дзейнасці нашых праваахоўных органаў. Максімум, што я раблю, калі пішу пра затрыманні, – магу назваць імя міліцыянта, які гэта робіць. Я стараюся як мага менш сутыкацца з праваахоўнікамі. А наконт увагі: калі ты раз «засвяціўся», то ўжо ўсё, нікуды не дзенешся. Урэшце, «ўсе мы ходзім пад Богам і пад ГПУ» (у арыгінале: «Ходзім мы пад месяцам высокім, //А яшчэ пад ГПУ…» – радкі з верша рэпрэсаванага ў 1937 годзе паэта Тодара Кляшторнага. – *Рэд.*). Гэта наша жыццё, трэба гэта ўсведамляць, з гэтым жыць. Галоўнае, проста быць шчырым чалавекам, сумленна рабіць сваю справу, а далей ужо вышэйшыя сілы разбяруцца.

– Ты хадзіла на курсы па журналісцкай бяспецы? Ведаеш, як паводзіць сябе на мітынгах?

– Я ўдзельнічала аднойчы ў трэнінгу БАЖ па бяспецы журналістаў. Гэта дапамагае. Там шмат было цікавых рэчаў, але больш скіраваных на бяспеку працы ў «гарачых кропках», месцах канфліктаў. Шмат было цікавага па псіхалагічнай бяспецы, па медыцыне. Нешта для сябе я адклала ў розуме і, думаю, калі што, змагу гэтым скарыстацца.

Што да псіхалагічнай бяспекі, як змагацца са стрэсам – усе ўсё ведаюць. Але ж адна справа ведаць, іншая справа – прымяняць.

– А мітынг, на тваю думку, не «гарачая кропка»?

– Пад «гарачымі кропкамі» я мела на ўвазе баявыя дзеянні. Пра мітынг на трэнінгу таксама распавядалі: што з сабою

Адвакатка Таццяна Лішанкова, актывіст Яўген Батура і галоўная рэдактарка «Новага Часу» Аксана Колб каля Першамайскага суда 10 студзеня

браць на выпадак затрымання, як сябе паводзіць, куды званіць. Але такія правілы, як «пазначайце сябе на мітынгу»… Мяне гэта ў свой час ад штрафу не ўратавала. Проста наша дзяржаўная сістэма працуе так, як яна працуе, і таму нейкія ўніверсальныя правілы паводзінаў тут вызначыць немагчыма. У сістэмы няма логікі, і гэта больш за ўсё раздражняе. Калі нейкая логіка ёсць, ты можаш пралічыць свае дзеянні і наступствы. А тут не ведаеш – ці цябе пасадзяць «на суткі», ці цябе адпусцяць, ці цябе аштрафуюць, ці пра цябе проста забудуць… Могуць быць абсалютна розныя варыянты развіцця падзей.

– Што цябе падтрымлівала і падтрымлівае ў такіх сітуацыях?

– Безумоўна, людзі. Калі я абвясціла збор сродкаў на аплату свайго штрафу, я нават не спадзявалася, што нешта збяру. Але знайшліся 83 цудоўныя чалавекі, якія ахвяравалі мне грошы на штраф. Падтрымліваюць калегі, незнаёмыя людзі, якія пішуць у каментарыях, што «я сам не наважваюся выйсці на мітынг, але з гэтым трэба нешта рабіць, і я хоць грошы ахвярую». Падтрымліваюць блізкія. Разам з тым я адчуваю, што справядлівасць рана ці позна будзе. Я стараюся ў гэта верыць.

– З гэтай жа веры спробы прыцягнуць да адказнасці міліцыянтаў за хлусню ў судзе?

– Тут веры няма, што нешта з гэтага атрымаецца, таму што мы ўсе ведаем, у якой краіне мы жывем. Я не чула, каб былі такія прэцэдэнты. Але я адчуваю, што мы павінны гэта зрабіць. Дзеля таго, каб самой сабе сказаць, што я зрабіла ўсё, што магла. Каб проста яны ведалі, што нельга хлусіць і жыць спакойна.

Але ёсць на гэта яшчэ і запыт сярод людзей. У каментарыях пішуць, што трэба прыцягваць ілжэсведкаў да адказнасці. Сапраўды трэба – хаця б паспрабаваць. А там ужо паглядзім, атрымаецца, ці не.

– Акурат напярэдадні суда ты атрымала званне «Журналіст года» ў межах прэміі «Чэмпіёны грамадзянскай супольнасці» ад Асамблеі няўрадавых дэмакратычных арганізацый…

– Насамрэч, я ўвогуле не ведаю, як я трапіла ў гэтую намінацыю і як за мяне прагаласавалі. Для мяне гэта было вялікай нечаканасцю, але

і сведчаннем таго, што, напэўна, нешта карыснае я ўсё ж раблю.

– Прывітанне! А хто раскруціў тэму знішчэння Вайсковых могілак у Мінску, пісаў пра Курапаты, мінскае гета і шмат пра што яшчэ?

– Дык не я ж адна, шмат хто пра гэта пісаў! І ўвогуле, гэта не я раскруціла тэму Вайсковых могілак – яе раскруцілі тыя, хто падняў лямант: актывісты, валанцёры. Вось хто героі! Дарэчы, каманда Вайсковых могілак таксама была намінаваная на «Чэмпіёнаў грамадзянскай супольнасці».

– Суды і штрафы – гэта стрэс. Як ты з ім спраўляешся?

– Магу паплакаць, – у мяне такая рэакцыя: калі пачынаецца перагруз, я магу кінуцца ў слёзы. А ўвогуле мяне вельмі падтрымліваюць блізкія. Калі я адчуваю, што «зусім край», я стараюся адысці ад усяго, з’ехаць. Змяніць абстаноўку. Збегчы.

Я люблю горы, Карпаты. Там можна завісаць гадзінамі на прыродзе. Увогуле, любая змена абстаноўкі для мяне – ужо добра.

Часам у жыцці хочацца нечага прыгожага, зусім не звязанага з працай. Я адчуваю проста нейкую душэўную гармонію, калі, напрыклад, сяджу і вышываю, як нашыя бабулькі сядзелі і вышывалі. І я думаю пра тое, што гэта дзесяцігоддзямі і стагоддзямі працягвалася… Гэта для мяне таксама спосаб барацьбы са стрэсам – калі я займаюся тым, што мае пэўны гісторычны падмурак.

Dzijana Sieradziuk: Truth and justice will triumph in the end

A false police charge sheet accusing Dzijana Sieradziuk, a staff writer with the newspaper *Novy Čas*, of participating in an unauthorized street protest was much talked about online in January.

By Siarhiej Pulša

Dzijana had her trial postponed after a judge sent the charge sheet back to the police for correction, as it turned out that she could not have taken part in the protest because she was attending an English language course at the time.

However, the same judge eventually sentenced Dzijana to a fine of

Photo by Spring96.org

In a courtroom in the Pieršamajski District Court's building

1,350 rubels over her alleged participation in the protest.

That was not the first absurd fine imposed on her. She had earlier been fined for "participation in an unauthorized event in the capacity of a journalist."

The judge who found her guilty was not even stopped by the fact that Dzijana had worn a journalist's badge and been on an assignment to cover the event.

S.P.: Dzijana, this is the second time you have been fined under dubious charges. What do you think about this?

D.S.: Actually, all this is absurd and ridiculous, but not funny. As for my trial, I did not take it as a tragedy and remembered that there were people who had been given 120 days in jail for demonstrating in support of the country's independence.

Of course, I felt nervous before the trial, but after it, I felt good and confident. Those police officers who told lies in court looked laughable. In addition, there was a large group of people who were supporting me. Their comments and jokes in the courtroom gave me strength.

If you think that nothing good can come out of this, you may fall into depression. That is why I was trying to make fun of what was going on and not to take that as something sad and bad, because I knew that what was taking place was wrong and the truth was with me.

My colleagues support me and realize all this absurdity. Actually, this is evidence that Belarusians still have a sense of irony, which certainly helps us overcome difficult situations.

Apart from this, working as a non-state media journalist gives me an incredible sense of freedom. When I worked for a state-owned newspaper, my job was very disappointing in this regard. Now that I am involved in independent journalism, I can see a great difference. I very much like that people around me respect my personality and help develop it.

S.P.: You are a journalist who reports on social issues, not political news. So why do the police target you?

D.S.: I try to avoid encounters with police officers. But you know that if you once come under police suspicion, you will be under it forever. This is part of our real life and we have to realize this. The most important thing is that you should be a decent person and do your job conscientiously.

S.P.: Have you attended a course on journalist safety and security that would teach you how to behave during unauthorized protests?

D.S.: I have once attended a BAJ seminar on journalist security. It was helpful. I learned many interesting things, but they were aimed at protecting journalists working in hot spots, in conflict zones. There was a lot of interesting stuff with regard to the psychological and medical aspects.

S.P: Do you think the venues of protests are not hot spots?

D.S.: When I said 'hot spots,' I meant armed hostilities. During the seminar, we were also told what to take along if there is a risk of being arrested, how to

behave and where to call for help. However, this knowledge did not help me avoid being fined. Our authorities do not abide by generally recognized rules and standards, which frustrates me most. You never know whether you will be jailed or fined or released without a charge.

S.P.: What helps you under such circumstances?

D.S.: Certainly, it is people's support that helps me. When I asked people to donate money to help me pay the fine, I did not even hope that anyone would come to help, but as many as 83 people donated money.

I receive support from my colleagues and people I don't know, who write to me that they have no courage to take part in protests, but know that they should do something and at least donate money. My family also supports me. At the same time I think that truth and justice will triumph in the end. I try to believe in it.

S.P.: Do you think your attempt to bring the police officers to account for their lies in court will be successful?

D.S.: I don't think so because we all know what kind of country we live in. But I believe that we should do this, in order to be able to say to ourselves that we do everything we can, so that these officers know that telling lies is not good.

In addition, people suggest in posts that I should at least try to bring those who lie to account. We'll see what will come out of this.

S.P: Exactly the day before your trial, you were presented by the Assembly of Pro-Democracy Non-Governmental Organizations with the 2019 Champions of Civil Society Award in the Journalist of the Year category.

D.S.: That was a great surprise to me, but also evidence that I probably did something important.

S.P.: Trials and fines lead to stress. How do you manage it?

D.S: I can cry. I can burst into tears. This is my reaction to stress. When I feel especially down, I want to drop everything and go traveling. I like mountains, the Carpathians. I can spend hours there enjoying nature. Sometimes I want to do something not related to my job. I feel the need to regain psychological stability. For instance, I like to sit down and embroider for a while, just like our ancestors did for centuries. Feeling our link with our ancestors helps me overcome stress.

The Viasna Human Rights Center's activist Aliena Lapcionak displays a sign saying, "You understand everything yourself" at the Pieršamajski District Court. Minsk, January 10, 2020

BAJ's Legal Protection Activities

At the beginning of every year, we traditionally sum up the work done over the previous year to determine the effectiveness of our activities and identify priorities for our future efforts.

By Alieh Ahiejeŭ, deputy chairperson of the Belarusian Association of Journalists

Last year some new circumstances had an impact on our activities aimed at the protection of journalists. The year saw a decline in the number of instances of direct pressure on Belarusian journalists. There was also a decrease in the number of fines imposed on journalists, as well as in the numbers of detentions, criminal cases and lawsuits against non-state media workers.

Those were positive changes, which were certainly largely due to our work over several years.

The number of court proceedings involving BAJ legal experts also decreased, from 53 in 2018 to 31 in 2019. Our legal experts represented the Association's members at hearings of libel and defamation suits and suits seeking the court to recognize authorities' actions as illegal. BAJ legal experts also prepared complaints and appeals to government agencies to ensure respect for freedom of opinion and the right to receive and disseminate information.

In Belarus, it is a frequent occurrence that journalists are denied attendance of news conferences, banned from filming and denied access to information. We often have to file complaints against police officers, judges and government officials, as well as to issue recommendations to journalists to help protect themselves and explain their rights.

Last year our legal experts frequently appealed to international bodies because, owing to the justice system currently in existence in Belarus, there were only few instances where we managed to have an unlawful and therefore unfair decision reversed.

It is extremely difficult to make our case because the persecution of journalists in Belarus is politically motivated. They are persecuted for carrying out their professional activities and exercising their right to freedom of expression.

Our legal experts submitted five individual communications to the UN Human Rights Committee and 10 communications submitted in previous years were registered in 2019. The Committee's views on four earlier communications considered last year were in our favor.

Photo by Spring96.org

Journalists arriving at court to attend trials of their colleagues accused in the BELTA case are searched by security guards

As part of our activities aimed at enhancing journalists' legal awareness, we conducted training sessions, gave legal advice, published articles on legal subjects and distributed information about the persecution of journalists working for Belsat TV and other media organizations.

Our legal experts are involved in a series of training seminars on the themes of "The Basic Principles of Legal Regulations for Journalistic Activities" and "The Legal Protection of Journalists." As a result of the seminars, we expect to ensure that journalists are aware of their fundamental rights and are able to identify violations of their rights, establish legal limits for themselves while working on a news story and determine their conduct while their rights are being violated.

We conducted a total 46 seminars for non-state journalists last year. They took place not only in Belarus but also in Lithuania, Ukraine and Azerbaijan.

Realizing the importance of efforts to expand freedom of expression, we made regular attempts to inform local and central government officials about our position and proposals. In 2019, we asked the Constitutional Court of Belarus to back our proposal to reduce the period of time for considering reporters' requests for information. In the Viciebsk region, we applied to the regional government to change the procedure for communication between local officials and reporters.

Unfortunately, we cannot say that our appeals to government agencies and officials are effective. Although we always substantiate our proposals, citing international standards and the Belarusian government's international commitments, officials do not heed our arguments. However, we are not going to give in.

In cooperation with members of Belarusian human rights organizations, BAJ legal experts compile reports on the situation in Belarus with regard to freedom of expression and send them to relevant UN and OSCE agencies and other international institutions.

In 2019, a coalition of human rights organizations, which includes the BAJ, submitted a report to the United Nations on the human rights situation in Belarus. The report's section on freedom of expression and media freedom was authored by the BAJ.

In our future activities, we plan to prioritize efforts to change the situation regarding media accreditation, which authorities use to create obstacles to obtaining information.

Since the circumstances under which the Belarusian non-state media have to operate require vast legal knowledge, we remember the need to enhance our professional skills, which is provided for by the Association's program titled "Developing BAJ Lawyers' Potential."

Assistance in this regard is provided by our permanent partner, Vilnius-based Barys Zvozskaŭ Belarusian Human Rights House, which runs a program called "International Law in Defense of Public Interests."

We hold training seminars twice a year to study new practices and analyze Belarusian regulations regarding freedom of expression.

Кодекс чести

Владимир ДЗЮБА

Порой кажется, что душа Беларуси катится в никуда. А так хочется прислониться к Истине. Но правду искажают, затаптывают, прячут. И будем мы сокрушаться до тех пор, пока не отстоим свое конституционное право на всестороннюю и объективную информацию. Но упрямых романтиков, защищающих свободу слова, становится все меньше, а надзирателей и атакующих легионеров – все больше. Народ же в большинстве своем пока безмолвствует.

Под прицелом

У страны, где преследуют журналистов, нет будущего. В стране, где ограничивают свободу слова, народ никогда не будет знать правды.

Кому-то хочется жить во лжи? Безусловно. Но большинству людей – нет. Ведь жили уже, аж 74 года, вплоть до распада СССР.

Потом, когда в 1991-м Беларусь стала суверенной, надеялись, что все изменится. Надежда, увы, прожила всего лет пять…

Сегодня независимых журналистов и граждан, которые имеют смелость критиковать власти предержащие, по-прежнему преследуют. Они находятся под прицелом идеологов, сотрудников милиции и спецслужб.

Методы применяются самые разные: «профилактические» беседы с сотрудниками КГБ и прокуратуры, шантаж (намеки на то, что у твоих близких могут быть проблемы), угрозы «неизвестных», попытки завербовать (склонить к сотрудничеству) журналистов, составление сомнительных протоколов об административных правонарушениях, суды, штрафы. Сильнее всего честного человека ранит ложь.

Взять хотя бы историю журналистки газеты «Новы Час» Дианы Середюк. Когда в суде выяснилось, что показания милиционеров не соответствуют действительности, судья отправил протокол «на доработку». К очередному суду в новом протоколе уже было указано другое время и место, где милиционеры якобы видели журналистку. За участие в несанкционированной властями уличной

> ***Больше всего честного человека ранит ложь.***

манифестации ее наказали штрафом, хотя она выполняла редакционное задание.

Диана обратилась в суд с надеждой, что милиционеров-лжесвидетелей накажут. Но уверенности в том, что за ложь или клевету к ответственности могут привлечь сотрудников МВД, практически нет. Тем более по иску гражданского лица. Лично я такого за последние 30 лет не припомню.

В спорах между гражданином и государством всегда побеждает государство, у нас нет независимого суда.

Похожая история в декабре произошла и с членом БАЖ фотографом Геннадием Веретинским. Его обвинили в участии в несанкционированной Минским горисполкомом гражданской акции. В постановлении суда Октябрьского района говорится, что «Веретинский Г.Л. принимал активное участие в массовом мероприятии, неоднократно выкрикивал лозунги». К делу был приложен протокол об административном правонарушении и рапорт, «согласно которому 01.12.2019 в глобальной компьютерной сети Интернет размещены призывы о сборе… на пл. Октябрьской в Минске для проведения несанкционированного массового мероприятия».

Наличие в деле милицейского рапорта и показаний свидетеля как главных «обвинительных» документов еще понятно. Но причем здесь призывы в Интернете?! Ведь не обвиняемый их там размещал!

Короче, районный суд наказал Геннадия Веретинского штрафом «в доход государства в размере 30 базовых величин, что составляет 765 рублей». Это, кстати, больше, чем две пенсии фотографа.

После апелляции Минский городской суд оставил это решение в силе. Отметив, что жалобы Веретинского

Геннадий Веретинский

о том, «что он присутствовал на массовом мероприятии в качестве журналиста, обоснованными не считаются». Хотя даже на фотографиях, которые следователь приложил к делу, видно, что Геннадий стоит молча и держит руки в карманах. Никто из сотрудников милиции с ним не разговаривал. Откуда взялись показания свидетеля в суде, Геннадий тоже не знает. Кстати, во время фотосъемок он имел при себе удостоверение внештатного корреспондента, но суд это во внимание не принял.

Шрамы

Шрамы на теле, как правило, быстро заживают и про них забываешь. Шрамы в душе остаются на всю жизнь. Особенно если их нанесла чья-то ложь и угрозы.

Минувшей весной блогера Андрея Паука обвинили в том, что он отправил извещение в Гомельское управление МЧС о минировании райисполкома в г. п. Октябрьский. Андрея задержали, провели в его квартире обыск, забрали для проверки компьютеры, видеокамеру, мобильные телефоны. И завели на блогера уголовное дело по факту сообщения о минировании. Когда выяснилось, что это чья-то провокация, перед человеком даже не извинились. Хотя его увезли в отделение милиции в наручниках, а малолетняя дочь осталась дома без присмотра.

Блогер посчитал действия сотрудников милиции оскорбительными и обратился в суд с заявлением о компенсации нанесенного ему морального вреда. Но за день до судебного заседания, 24 сентября 2019 г., Андрей на свой адрес в Viber получил угрозы и оскорбления.

«Завтра суд и ты его проиграешь. Тема с обыском была создана для того, чтобы ты задумался о своем поведении, закрыл свой вонючий рот и устроился на работу. Скажи спасибо, что ничего не подкинули. Если будешь заниматься саботажем и очернением существующей власти, будут приниматься меры в отношении тебя. Сядешь и твоя (мерзкие слова) жена будет тебе передачки носить. Подумай, падла, как ты сейчас живешь… Не играй с огнем».

Спустя десять дней произошел очередной инцидент. Вечером Андрею Пауку позвонил оперативный дежурный Октябрьского РОВД и сообщил, что с номера самого Паука поступил звонок о том, что он «убил свою жену вместе с любовником». Супруга Андрея Ольга перезвонила в отделение милиции и сказала, что это очередная провокация. Она написала заявление на имя начальника РОВД с требованием найти злоумышленников и определить, каким образом они используют телефон ее мужа для провокаций.

Эту цепочку угроз и морально-психологического террора дополняет еще один факт. Когда 15 мая минувшего года на электронную почту МЧС поступило письмо

Система власти не должна унижать и запугивать людей, тогда и люди будут уважать власть.

о минировании Мозырского районного суда, в этом сообщении снова был указан телефон и адрес Андрея Паука. Тогда же блогер написал заявление в милицию с просьбой установить личность человека, который сообщает о минировании госучреждений и использует его имя.

В связи с этими провокациями Белорусская ассоциация журналистов обратилась к министру внутренних дел

Андрей Паук с семьей

> ***Все угрозы и оскорбления в адрес блогера поступали сразу же после его обращений в милицию.***

Юрию Караеву с просьбой взять под личный контроль расследование противоправных действий в отношении члена БАЖ Андрея Паука. Вскоре Ассоциация получила письмо за подписью первого заместителя начальника УВД Гомельского облисполкома Олега Шулявского. В нем сообщалось, что сотрудники органов внутренних дел «принимают все необходимые меры, чтобы найти личность, которая совершила противоправные действия…».

Но до сих пор расследование ни на йоту не продвинулось. Хочется обратить внимание, что все угрозы и оскорбления в адрес блогера поступали сразу же после его обращений в милицию, поэтому Андрей Паук высказал предположение, что за всем этим могут стоять люди в милицейских погонах. Но начальник РОВД поселка Октябрьский Руслан Задорожный сказал, что такого не может быть и что в его отделе работают исключительно порядочные люди.

Иск Паука к райотделу милиции Октябрьский районный суд отклонил, признав, что у должностных лиц имелись достаточные основания подозревать блогера в совершении преступления. Не согласившись с таким решением, Андрей подал апелляционную жалобу в Гомельский областной суд, который не нашел оснований для отмены решения районного суда.

«В спорах между гражданином и государством в наших условиях побеждает государство, – говорит юрист Леонид Судаленко, который от БАЖ выступал в суде как доверенное лицо блогера. – У нас нет независимого суда, поэтому судьи защищают прежде всего государственные интересы… И суд вслед за милицией повторяет: все правильно, все законно. При этом никто не называет тех правовых оснований, которые давали возможность задерживать блогера Паука».

Тем временем исключительно порядочные люди из регионального управления Следственного комитета, которому поручили вести расследование, а также сотрудники Октябрьского РОВД спят спокойно. Злорадствуют подонки, совершившие гнусные поступки. Не спится только семье блогера Андрея Паука, в которой растут двое несовершеннолетних детей. Они не уверены, что их смогут защитить люди в погонах.

Судьба фрилансера

Латинское *terror* – страх, ужас. Применение насилия, вплоть до физического уничтожения противников. Чрезмерная жестокость по отношению к кому-либо. Запугивание (например, идеологический террор). Такую трактовку дает «Большой словарь иностранных слов» (автор А. Н. Булыко, доктор филологических наук).

Значение слова «террор» в реальной жизни сполна испытал гомельский фрилансер Константин Жуковский. Его семья, как и многие семьи журналистов, которых преследуют за профессиональную деятельность, пережила не один тревожный день и не одну бессонную ночь. В январе 2019 года Константин публично заявил об угрозах в свой адрес и адрес своей семьи. Тогда же и попросил политического убежища в одной из европейских стран.

Вот что он рассказал вскоре после эмиграции: «Дома мы постоянно волновались за несовершеннолетнюю дочь. Так называемый «Русский мир» и КГБ не давали нам покоя. Репрессии посыпались как из мешка после того, как я публично рассказал о нелегальной миграции на госгранице. Меня кидали на сутки, штрафовали, приковывали наручниками к дереву, травили и избивали даже в отделении милиции. На электронную почту

я постоянно получал угрозы, у нас пропали ключи от машины, потом некоторые документы. Мы не стали ждать, пока нам подкинут наркотики и уехали… Мы перестали волноваться, мы наконец-то перестали бояться жить!».

В «Абажуре» № 2 за 2016 год мы напечатали интервью с Константином Жуковским, который тогда сказал: «Много моих знакомых уехали из Беларуси, потому что не видели здесь перспектив. В основном из-за сложной экономической ситуации… В любом случае это большая трагедия, когда люди вынуждены покидать родину. Как правило, уезжают лучшие – те, кто не сидит на одном месте и не ждет помощи от государства. Что касается меня, то я пока не рассматриваю вариант с эмиграцией. Уезжать буду только тогда, когда почувствую непосредственную угрозу моей жизни». Как говорится, не прошло и трех лет…

В том интервью Константин предположил, что преследуют его, скорее всего, за сотрудничество с телеканалом «Белсат». Например, за видеосюжеты про остановку работы производственных госпредприятий, невыполнение властью социальных стандартов, нищету людей, что разрушало миф про социально ориентированное государство. А еще, предположил журналист, его критические материалы могли «подпортить авторитет» кому-то из местной вертикали, за что и мстят.

История Константина Жуковского как две капли воды похожа на десятки историй других журналистов-фрилансеров, которые критикуют действия чиновников и честно рассказывают о волнующих людей проблемах.

Мы не стали ждать, пока нам подкинут наркотики и уехали… Мы наконец-то перестали бояться жить!

«Идет охота на волков...»

Методика преследования фрилансеров давно отработана.

Как правило, милиция «берет след» после выхода какого-либо видеосюжета на спутниковом телеканале «Белсат». Разумеется, оперуполномоченные не сидят днями у телеэкрана, для этого есть специальная группа людей, этакий «идеологический спецназ», который все фиксирует. Потом поступает команда «фас!». И отправляются сотрудники милиции по городам и весям Синеокой, чтобы опросить героев интервью, которые вынуждены давать объяснения. Тут же пишутся милицейские протоколы и начинается административное производство. Финал известен – суд и штраф.

Это противоречит здравому смыслу, когда сотрудники КГБ и милиции, следователи и опера гоняются за журналистами.

И денег на эту бесконечную «погоню» тратится немало. Разумеется, из госбюджета, который в том числе пополняется за счет налогов трудового народа. Таким образом его, народ, лишают одного из конституционных прав на получение объективной и всесторонней информации за его же деньги.

Про честь

Не важно, носишь ты погоны или нет, но такое качество, как честь, должно быть у каждого. А еще чувство долга перед людьми и обществом, которому ты служишь.

Все это прописано в присягах силовых структур и разных кодексах чести.

Народ лишают конституционного права на получение объективной информации за его же деньги.

«Клянусь свято соблюдать Конституцию и законы Республики Беларусь, приказы командиров и начальников, высоко нести честь и достоинство работника органов внутренних дел, не жалея своей жизни защищать права, свободы и законные интересы граждан, общества и государства от преступных и иных противоправных посягательств…», – написано в присяге сотрудников белорусской милиции. А 1-й пункт Кодекса чести офицера внутренних войск МВД Республики Беларусь гласит, что «служение своей стране и своему народу является высшей целью и смыслом жизни офицера». Все правильно, благородно, так и должно быть.

Но в моем сознании посыл о «защите законных интересов граждан» никак не совмещается с преследованием журналистов-фрилансеров, которое выливается в лишение тех же граждан неподцензурной информации.

Никто не спорит, что государственная власть, политическая система страны обязаны быть сильными. Но система власти не должна унижать и запугивать людей, тогда и люди будут уважать власть. Пока же чиновники, особенно в регионах, боятся только разносов, которые периодически устраивает президент. Это свидетельствует лишь о том, что система управления государством не работает. Вернее, работает, но под угрозой кнута. О чем и пишут независимые СМИ. За это их ненавидят большие и маленькие начальники.

Смею утверждать, что цели независимых журналистов и сотрудников силовых структур совпадают. Милиция и спецслужбы борются с разношерстной преступностью. Журналисты тоже стремятся сделать нашу жизнь чище: пишут о равнодушии чиновников, коррупции, очковтирательстве, лжи, о нарушениях во время выборов и много еще о чем, что мешает людям спокойно жить в «стране для жизни».

Господа силовики! Как ни прискорбно, но наша с вами работа связана с риском – вас и нас из-за нее убивают. Статистика преступлений против журналистов, думаю, даже намного ужаснее. К концу 2019 года, как сообщает авторитетная международная организация «Репортеры без границ», 389 журналистов в разных странах находились за решеткой из-за своей профессиональной деятельности. За минувший год было убито 49 журналистов. Кроме того, 57 работников СМИ были похищены, многие из них считаются пропавшими без вести…

Это неправильно, это противоречит здравому смыслу, когда сотрудники КГБ и милиции, следователи и опера гоняются за журналистами. Как будто других дел нет.

Не лучше ли направить свою энергию и профессиональные навыки на поиск тех, кто 7 июля 2000 года похитил нашего коллегу Дмитрия Завадского, судьба которого неизвестна до сих пор. Кто 20 октября 2004 года зверски убил в собственной квартире журналистку Веронику Черкасову. Вы сможете без стыда посмотреть в глаза их матерям, которые уже много лет живут надеждой, что справедливость восторжествует?!

Думаю, иначе сложилась бы судьба и был бы жив член нашей Ассоциации журналист Павел Шеремет, если бы его в 2010 году не лишили белорусского гражданства и не отправили на чужбину. Опять же за профессиональную деятельность.

Белорусские журналисты за работой

Берем «Кодекс чести судьи Республики Беларусь». Столько правильных требований. «Всегда и везде судья должен вести себя таким образом, чтобы в обществе утверждалась уверенность в его независимости, объективности и беспристрастности при осуществлении правосудия» (ст. 3). А еще судье должны быть присущи «терпение, принципиальность, стремление глубоко разобраться в существе вопроса, умение выслушать собеседника и понять его позицию, взвешенность и аргументированность при принятии решений» (ст. 5).

Кому верить – кодексу чести судей или мониторингу БАЖ, который свидетельствует о том, что аргументы в пользу журналистов принимаются во внимание крайне редко. Вернее, почти никогда.

Оказывается, согласно ст. 9 «судья может участвовать в деятельности, направленной на совершенствование законодательства, судебной системы, судоустройства и судопроизводства». Вот я и предлагаю кому-то из уважаемых судей выйти с инициативой по внесению изменений в законодательство и приравнять права фрилансеров к правам журналистов, работающих в редакциях на постоянной основе. А заодно отменить пресловутую аккредитацию фрилансеров при МИД, которую им попросту не дают. Это решило бы столько проблем, не говоря про экономию времени и народных денег, которые тратятся на организацию «охоты» на неугодных журналистов. Уж кому-кому, а вам, независимым ни от кого в нашей стране людям, и карты в руки.

У нас, журналистов, тоже есть свой кодекс чести и Манифест совести, который мы приняли на съезде ОО «Белорусская ассоциация журналистов». В нем говорится о том, что мы обязаны уважать право общества знать правду, помня при этом, что никто не может владеть монополией на истину. Один из основополагающих принципов – «не угождать тем, кто при власти, помнить, что контроль за деятельностью властей является одной из важнейших функций средств массовой информации». Все как в демократически развитых странах.

Мы осознаем, что сегодня наши души открыты и спины не защищены. И считаем, что каждый выстрел в спину журналиста – это выстрел в будущее Беларуси.

Мы прекрасно осознаем, что нас ждут новые испытания. Как и то, что обязаны выстоять. С верой, что Правда победит лицемерие и ложь. Ведь не зря говорят: то, во что веришь, становится твоим миром.

При подготовке текста использованы материалы пресс-службы и мониторинга ОО «БАЖ», информация сайта spring96.org, сайта МВД

Code of Honor

By Uladzimir Dziuba

People need truth. The public needs full and comprehensive information and Article 34 of the Belarusian constitution guarantees the right to "receive, store and disseminate complete, reliable and timely information."

The media are an important means to transmit the necessary information to the public. True journalists aim to find out the truth and report truthful information, but there are those who do not want truth to be told and heard by people whom they want to manipulate. Therefore, true journalists are subjected to persecution.

There are increasingly fewer stubborn romantics who tirelessly try to report truth, expose corruption and seek justice, while there are more and more of those standing on guard against such journalists and independent media as a whole.

There are legions of government ideologists, KGB and police officers, prosecutors and judges involved in persecuting journalists for doing their job.

The arsenal of methods at their disposal includes blackmail, threats, lies, trumped-up charges and fines.

Under Persecution

In one of the most recent instances, Dzijana Sieradziuk, a staff writer with the newspaper *Novy Čas*, was sentenced to a fine after police falsely accused her of participating in an unauthorized protest that she could not have attended. Dzijana had earlier been fined for allegedly participating in a protest, although she had been on an assignment to cover the event.

Dzijana has sued the police officers for the false charges, but there is no chance that she will win the suit. I do not know any instance in the last, say, 30 years of police officers being punished for lies.

Hienadź Vieracinski, a freelance photojournalist and a BAJ member, was accused in December 2019 of participating in an unauthorized street event, although he attended it as a journalist.

A judge sentenced him to a fine of 765 rubels, an amount more than two times his monthly pension.

Hienadź says that no police officer approached him or tried to talk to him during the event. He also does not know where evidence against him came from.

While attending the event, he had a document confirming his being a non-staff correspondent.

In March 2019, Andrej Pavuk, a blogger resident in the city of Akciabrski, Homieĺ region, was falsely accused of making a hoax bomb threat to the building of the Akciabrski district government.

Police officers claimed that the bomb threat message had been sent from his computer.

Andrej was arrested and had his home searched. Police officers seized computers, a video camera and mobile phones and took him away handcuffed before the eyes of his small daughter.

Andrej was released later that day and was eventually cleared of suspicion, but no apology was offered.

Andrej sued the police for the wrongful arrest. On September 24, 2019, the day before the court hearing, he got a Viber message saying, “The search was intended for you to think over your conduct, shut your filthy mouth and get a job. You should say thanks for the fact that nothing was planted. If you engage in subversive activities and denigrate the current government, measures would be taken against you. You will be put in prison… and you wife will have to bring parcels for you.”

Ten days later, a man called the police to say that he was **Andrej Pavuk,** and that he had killed his wife and her lover. Police officer claimed that the call had been made from Andrej’s mobile phone number.

Andrej’s wife lodged a complaint about the incident with the head of the Akciabrski district police department, demanding that the perpetrator be identified.

In addition, in May 2019, the emergency management ministry received an email threatening a bomb attack on the Mazyr District Court, with Andrej Pavuk’s phone number and address being indicated in the message.

The Belarusian Association of Journalists asked Interior Minister Juryj Karajeŭ to personally ensure that all the incidents targeting Andrej Pavuk, a member of the Association, be properly investigated. The minister ordered the Homyeĺ regional police department to look into the incidents, but there has been no progress since then.

It should be noted that the blogger received threats and insults every time after he sent complaints to the police. That is why he believes that police officers were behind all the incidents.

Andrej’s lawsuit against the police was rejected by the Akciabrski District Court, which found that the police had had sufficient grounds to suspect him.

“In disputes between citizens and the state, the state is always the winner,” says Lieanid Sudalienka, a legal expert whom the BAJ asked to be the blogger’s lawyer in the case. “Belarus does not have an independent judiciary, and therefore judges always side with the state. They always agree to everything police officers say and always conclude that there was nothing wrong in the police’s actions. Nobody said what the legal grounds were for the arrest of Pavuk.”

Meanwhile, those who committed the vile acts against Andrej, a father of two, continue to enjoy impunity.

The Fate of a Freelancer

Homieĺ freelance journalist **Kanstancin Žukoŭski** knows firsthand what persecution is like. He was harassed for his professional activities.

In January 2019, Kanstancin applied for political asylum in a European country following threats to him and his family. “We were constantly worried for our under-18-year-old daughter,” he said after leaving Belarus. “The so-called Russian World and the KGB didn’t leave us alone. The persecution intensified after I reported on illegal migration at the border. I was jailed, fined, handcuffed around a tree, and beaten up at a police station. I constantly received email threats. We didn’t wait until drugs were planted and left the country. Now we’ve ceased to feel worried. We’ve finally stopped being afraid.”

In 2016, we published an interview with Kanstancin Žukoŭski, in which he said: “In any case, it’s a big tragedy for people to leave their native country. As a rule, those are the best people. As for me, I don’t consider fleeing the country. I’ll leave Belarus only if there is a real threat to my life.”

Kanstancin then said that he was being persecuted for his work for

Belsat TV, including his video reports on the poor economic situation of state-owned enterprises, authorities' failure to deliver on their social promises, and people's poverty, which destroyed the government's myths about its successes and care for people.

The case of Kanstancin Žukoŭski is not unique. There are many other freelancers in the country who are subjected to persecution.

The practice of punishing freelance journalists by fines is well-adjusted. As soon as a video report is broadcast by Belsat TV, police go bother the people featured in the report to draw up a charge sheet against its author. The outcome is easily predictable: a judge routinely sentences the journalist to a fine for working for a foreign media organization without accreditation.

All these "law enforcement" activities are financed with public funds. This means that taxpayers are stripped of their constitutional right to receive information at their own expense.

Oath of Honor and Legitimate Interests

Police officers in Belarus take an oath of honor, which says: "I swear to sacredly abide by the constitution and laws of the Republic of Belarus… meet the high honor of being a police officer and selflessly defend the rights and legitimate interests of citizens."

The Code of Honor of the Interior Troops of Belarus says that service to the home country and the people is the "highest purpose of life" for an Interior Troops officer.

Everything sounds great, but I believe that the persecution of freelance journalists is incompatible with defending the rights and legitimate interests of citizens.

I would like to say to police officers that journalists also serve the legitimate interests of people and the job of a journalist is dangerous as well.

According to data from Reporters Without Borders, 49 journalists were killed in 2019 and 389 journalists were imprisoned at the end of the year in connection with their journalistic work.

It is incorrect and against common sense that the KGB and the police deal with journalists instead of doing what society wants them to do.

In particular, they could focus their efforts and skills on solving the murder of journalist Dźmitryj Zavadski in July 2000 and the murder of journalist Vieranika Čarkasava, who was brutally killed in her home in October 2004.

I think that BAJ member Paviel Šaramiet would have had a different fate and been still alive if he had not been stripped of Belarusian citizenship and forced to leave the country in 2010 because of his journalistic work.

The Code of Conduct for Belarusian Judges is full of correct requirements. For instance, the Code's Article 5 requires judges to be patient, seek to capture the essence of the matter and be able to hear and understand arguments of all involved parties.

However, the BAJ's monitoring data show that judges almost never accept arguments in favor of journalists.

It turns out that the Code's Article 9 allows judges to be involved in activities aimed at improving laws, the judicial system and judicial procedures. So why don't some much-respected judges initiate a bill that would make the rights of freelancers equal with the rights of staff journalists? In addition, they could also propose abolishing the requirement for journalists to obtain accreditation from the foreign ministry for working for foreign news organizations.

The Belarusian Association of Journalists has its own code of ethics and even a manifesto of conscience, which we adopted at the Association's general conference. The manifesto says that we must respect society's right to know the truth and that no one has a monopoly on the truth. One of the fundamental principles is that we should not work to please those in power and should remember that one of the most important functions of the media is to monitor the activities of authorities.

We know that a country where journalists are persecuted has no future. We are convinced that in a country where media freedom is restricted, people will never know the truth.

Professionalism, Mobility, Versatility

The BAJ's training program is one of the most successful activities of the Association. The program does not only make it possible to enhance the professional skills of media workers, but also helps increase the membership of our organization. More than 50 people who attended our training courses joined the BAJ in 2019 alone.

By Juraś Karmanaŭ

"I became a BAJ member after attending a training course, which helped me develop professionally. The Association offers unique training courses that can be found nowhere else in the country. In addition, the courses popularize the organization and attract new members," says Julija Aĺhierčyk, an editor with tut.by, one of the most popular news websites in Belarus.

Indeed, the BAJ is the only non-governmental organization in the country to offer journalists two-month courses on various topics such as Social Media and Messengers, Storytelling, Photojournalism and News Reporting.

Last year we conducted 10 long-term courses, which were attended by about 150 people.

These courses are very popular among journalists, For instance, in August and September, we received 124 applications for 14 available slots in the course on "Mobile Journalism: Six Steps towards Digital Storytelling Skill." Almost 150 applications were filed for attending a 12-month course on Social Media and Messengers, and therefore we had to double the enrollment, increasing it to 25 trainees. There was a similar situation with regard to our course on photojournalism.

Each course was evaluated by trainees on a five-point scale.

All the courses were scored above four, which is evidence that the journalists were highly satisfied with the knowledge they received.

The BAJ's training courses are aimed at making journalists versatile, mobile and competitive.

"In fact I learned a new trade within two months. What makes the BAJ's courses different from others is that they are practically focused. I have already used the acquired knowledge while writing a story about people with disabilities," said Voĺha Sieviaryna, a staff writer with the newspaper Razam, after completing a course on mobile journalism.

Highly skilled journalism practitioners are invited to lecture in the courses, including Belsat TV camera operator Siarhiej Kavalioŭ, prominent journalist Alieš Zalieŭski and Anton Surapin, deputy editor in chief of the website mediakritika.by.

The BAJ has managed to create a pool of trainers, which consists of not only Belarusian journalists, but also lecturers from Germany, Ukraine, Russia and Latvia.

For many Belarusian journalists who feel somewhat isolated from the other world, it is especially important to listen to foreign trainers.

In particular, trainers at the BAJ's courses in 2019 included Serhiy Yeryomenko of Ukraine's Vikna, Sergei Karpov of Russia's Takiye Dela, Evalds Dukuls of Latvia's LTV and German journalist Ingo Petz.

"For Belarusian journalists, who have to work under the conditions of censorship and restrictions, it is very important that experienced foreign journalists share their knowledge and practices," says Dana Kavaliova, a graduate of a BAJ course. "The Association's courses expand our knowledge of journalism and give us the opportunity to study the work experience of journalists in other countries."

The closing sessions of BAJ courses are held in Vilnius, which give Belarusian journalists a unique opportunity to familiarize themselves with popular and successful local media outlets. In particular, not long ago, course participants visited the Vilnius office of Delfi, a major online news portal in the Baltic states.

The BAJ's training courses are practically focused. As a result of a recent course on photojournalism, participants showed their final photo stories, made under the leadership of prominent Belarusian photographer Siarhiej Balaj and Pavel Volkov of Russia.

Ten of those works formed the core of a photo exhibition called Punktum, which was displayed at a museum in downtown Minsk.

"The training courses provide a unique opportunity to use the knowledge we gained and see the practical result. We are proud of our photo exhibition, which became an excellent end for the course," said Tacciana Tkačova, a course graduate and the organizer of the exhibition at the Piatruš Broŭka Museum.

Exhibitions of Tacciana's works have been held in Belarus, Russia, Lithuania and Georgia. Her photographs were used by The Guardian, Spiegel Online, Ostpol Magazine, lenta.ru, Bird in Flight, Zviazda, imena.mag and tut.by.

We are proud that former graduates of our courses are now trainers themselves. For instance, Arciom Šrajbman is a trainer at our course on political journalism.

Provincial journalists make up about 30 percent of all trainees. The provinces' wide representation is important because journalists working there are especially in need of new knowledge and support.

It is very important that the BAJ remains a communication platform for journalists living in the provinces. The Association's training courses provide them with the opportunity to meet each other in person.

It is also very important that during the training process, participants are not only able to learn journalistic techniques and familiarize themselves with the latest technologies in journalism, but they are also able to learn about the main functions of our organizations, of which defending freedom of expression and the right to be a journalist is the most important.

By Voĺha Siachovič

Media Freedom Situation in Belarus under UPR Scrutiny at United Nations

Belarus' human rights record is to be subjected to the third-cycle Universal Period Review (UPR) at the 36th session of the UN Human Rights Council's UPR Working Group, which will be held in Geneva from May 4 to May 15.

Hopes of Thaw

A coalition of Belarusian human rights organizations, which includes the BAJ, has submitted a report to the United Nations on the situation with regard to the implementation by Belarus of its obligations in the field of human rights. The report consists of 13 sections, of which one, on freedom of opinion and media freedom, was drawn up by the BAJ.

Out of the 13 recommendations given to Belarus with regard to freedom of expression during its second-cycle UPR in May 2015, only five were accepted by the Belarusian authorities.

As far back as 2016, the Belarusian government adopted an inter-agency plan for the implementation of accepted recommendations. In order to impartially evaluate the government's work to implement recommendations, the BAJ developed a set of indicators and, in 2018, made an interim assessment of government agencies' performance in the field of freedom of expression. The Association's conclusions were unfavorable.

In particular, the BAJ found that none of the second-cycle recommendations had been fully implemented, and that there had been no significant improvement in the field of freedom of expression, although the government had entered into dialogue with the public – including with regard to submitting draft laws for public discussion – and taken certain steps towards the implementation of some recommendations.

For instance, the BAJ noted that all non-state newspapers that had applied for being distributed by RUP Belpošta had been entered in the state postal operator's list of publications available by subscription. Another state monopolist, Belsajuzdruk, which runs a nationwide network of newsstands, had started to sell non-state newspapers irrespective of their editorial policies. In addition, there had been no instances where non-state print media outlets were denied state registration without a valid reason.

The BAJ concluded that the authorities had abandoned a number of discriminatory economic measures against the non-state media, but continued to financially support state-owned media outlets with public funds, provided on a non-competitive basis.

Alieh Ahiejeŭ and Andrej Bastuniec speak at a press conference on the freedom of expression situation in Belarus

In Freedom House's 2019 Freedom in the World report, Belarus was rated Not Free, but it was no longer among the countries having Worst of the Worst status.

Nonetheless, the most serious problems in the field of freedom of opinion and expression, which were highlighted in the UPR recommendations, still remain.

Frost Instead of Thaw

In 2018, criminal charges were brought in media freedom-related cases against three Belarusian contributors to Russia`s Regnum News Agency and popular video blogger Siarhiej Piatruchin, a tax evasion case against BelaPAN founder Alieš Lipaj, which was closed following his death in August 2018, and a so-called BelTA case, which ended with the conviction of Maryna Zolatava, editor in chief of tut.by, a leading news website.

The year 2018 also saw an increased number of police raids and searches, which resulted in seizures of equipment from journalists and bloggers.

Authorities did not stop at arresting journalists while they were performing their professional duties.

Media Law amendments enacted in 2018 did not make it possible for freelance journalists to freely work for foreign media outlets,

We can also note that the amendments increased government control over the social media space.

Nothing has been done to develop and adopt democratic regulations with regard to access to information.

Impunity for violations of journalists' rights, including by police officers, is a persistent problem.

Violent crimes against journalists, such as the murder of Vieranika Čarkasava and the abduction and murder of Dźmitryj Zavadski, still remain unsolved.

Our Demands

It is clear that much has yet to be done to ensure that Belarus abides by its obligations in the field of freedom of expression. That is why the BAJ suggests in the coalition's report that other countries' third-cycle UPR recommendations for Belarus include:

- bringing national regulations regarding freedom of speech on the Internet in compliance with international standards;
- developing and adopting regulations that would ensure access to information about government agencies' activities;
- abandoning the practice of using the state registration procedure for obstructing the activities of print and online media;
- bringing the use of media accreditation in compliance with international standards, lifting the ban on work for foreign media without accreditation and ensuring the possibility of appealing accreditation denials, including in court;
- limiting the possibility for the information ministry to interfere with media operations, including the possibility of extrajudicially blocking online information resources;
- abandoning the practice of arbitrarily arresting journalists, including while they are performing their professional duties.

We hope that the Belarusian authorities will accept these recommendations during the third UPR and start to really improve the media freedom situation in the country.

Сабина БРИЛО

Комиссия по этике БАЖ:
что это такое и как работает

Комиссия по этике была создана вскоре после образования организации. Семеро ее членов избираются на съезде БАЖ каждые три года из числа наиболее опытных и уважаемых журналистов. Это единственный в Беларуси реально действующий орган журналистского саморегулирования. О том, что изменилось за двадцать лет, о журналистской этике и проблемах соблюдения стандартов в работе комиссии, о ее взаимодействии с журналистским сообществом рассказывает председатель Комиссии по этике Сергей ВАГАНОВ.

– Тогда, в конце девяностых, вся наша деятельность была пропитана «революционностью». Мы обсуждали не столько материалы журналиста, сколько его публичное поведение. Например, одна журналистка очень активно вела себя в медиапространстве: работала сначала в «Советской Белоруссии», потом в «Народной воле»,

а потом опять ушла в «СБ». А это газеты-антагонисты по своим этическим, профессиональным, политическим позициям. Она публично объясняла, что ей интересно смотреть на события с разных сторон. Но эта журналистка не писала нейтральные материалы – она писала политические тексты, была сначала оппозиционеркой, а потом о том же самом писала совсем иначе. И вот такое неэтичное поведение мы обсуждали и осуждали. Я настаивал на исключении этой журналистки из БАЖ, но, по-моему, Рада тогда не поддержала мое предложение. Таков был первый опыт комиссии… Сейчас все изменилось, и я понимаю, что главное теперь – продукт журналистского творчества.

– В чем же сегодня заключается роль журналистской Комиссии по этике?

– В представлении многих журналистов и читающей публики комиссия по этике – это некий карающий орган. На самом деле, конечно же, нет. Это механизм для разрешения конфликтных ситуаций между журналистами, между журналистами и редакциями, между редакциями, между журналистами, редакциями и читателями с позиций соблюдения стандартов профессиональной этики. Главное – без вмешательства государства. Если, например, читатель подал в суд на газету и на автора, и одновременно прислал обращение нам – мы отказываем в рассмотрении, пусть уже суд разбирается. Бывает, в случае возникновения финансовых конфликтов к нам обращаются в надежде, что наше решение поможет, но такие обращения мы тоже не рассматриваем.

Журналисты «Нашай Нівы» ведут стрим. Фото Геннадия Веретинского

Каков порядок нашей работы? Приходит обращение в БАЖ, потом пересылается, как правило, мне, я рассылаю коллегам. Сначала мы дистанционно, путем переписки, обмениваемся мнениями, каждый высказывает свою точку зрения, а потом решаем – собираемся по этому поводу или нет. И если собираемся, то, бывает, что уже на самой комиссии, в ходе обсуждения, выясняются какие-то обстоятельства – и точка зрения может поменяться. Потом мы принимаем обоснованные постановления, они все выложены на сайте БАЖ, любой может прочесть. А решение всегда однозначно: есть нарушение этики или его нет.

– Как вы оцениваете спорные материалы: проверяете их на соответствие стандартам журналистской этики, закрепленным в этическом кодексе, в Декларации профессиональной этики?

– Это очень сложный вопрос – по каким критериям судить об этичности. Кодексов сейчас уйма: европейские, американские, наши собственные. Но журналистская практика и опыт показывают, что применять стандарты сложно, каждая ситуация – особенная.

Скажем, стандарты требуют, чтобы журналист представлял альтернативные точки зрения, но мы рассматривали ситуации, когда сделать это было невозможно, и мы признавали, что журналист не нарушил этику. В другой, казалось бы, похожей, ситуации выносили

решение – нарушил. Нет канонов. Практика очень разная. И я противник того, чтобы ее загонять в рамки кодексов.

Например, в нашем Кодексе журналистской этики (а он принят в 2006 году и до сих пор не перерабатывался) сказано, что, если журналист работает на территории медицинского учреждения, он должен получить разрешение у дирекции. Я не думаю, что это должно быть категорическим требованием. Журналист может это сделать, но может и не спрашивать, или у него нет возможности спросить – все зависит от того, о чем он собирается писать. Есть стандарты, которые обязательны по отношению к героям публикаций: соблюдение права на частную жизнь, неразглашение информации и прочее – но просить разрешение сделать материал… Ну, как бы вы просили разрешение написать о том, что произошло с Владимиром Некляевым в декабре 2010 года, когда его похитили из больницы скорой помощи? Мы живем в такой ситуации, когда журналист даже не всегда может представиться как журналист, хотя стандарт этики требует этого.

Во всех зарубежных кодексах присутствует положение, что журналист должен работать в рамках закона, соблюдать законы – это в том числе нравственное требование. Но все штрафы, которые получают те же журналисты «Белсата», формально имеют под собой основание, и никакие ссылки на права журналиста и конституцию тут не работают. Есть закон, есть соответствующая статья: вы не аккредитованы – и это нарушение. Хотя журналист просто выполняет свои профессиональные обязанности. Вот недавно в Могилеве белсатовцы сделали положительный, позитивный материал, а их все равно оштрафовали. По закону журналисты просто не имеют права работать тут, но они работают, значит, практически комиссия должна выносить решение, что они нарушили этику. Но мы живем в ситуации, когда государство, режим вынуждают нарушать даже базовую этическую норму.

При этом мы видим, что чиновники сами сплошь и рядом нарушают законодательство. Они обязаны делиться информацией, отвечать на вопросы журналистов. По закону это их обязанность, но добрушская начальница без стыда и страха показывает журналистам фигу…

– Каковы ваши личные критерии этичности, насколько они совпадают с требованиями профессиональными?

– Критерий один – писать правду. Не врать. Больше нет никаких критериев.

А что такое правда для журналиста? Это правда факта. При этом надо помнить и понимать, что факт не существует сам по себе. Он живет, дышит, работает во взаимосвязях с другими фактами, с почвой, на которой он вырос, с явлениями, которые его породили. Только в этих взаимосвязях факт становится правдой. Даже транслируя простую информацию, журналист должен знать и понимать эти взаимосвязи. Иначе – поверхностность. Или еще хуже – предвзятость, манипуляция. Ведь и правдивую информацию можно подать так, что она будет неправдой. Например, в свое время российский премьер Дмитрий Медведев, большой любитель интернета и гаджетов, сказал, что только идиот сейчас не пользуется интернетом. А незадолго до этого белорусский президент объявил, что не пользуется интернетом. Один медиаресурс берет обе эти (правдивые!) информации – и делает заголовок: «Медведев считает Лукашенко идиотом». В общем, когда я говорю о правде в журналистике, я имею в виду полное соответствие тому, что зафиксировано: в документе, в событии, в высказывании… Ты можешь выразить свое мнение об этом, но нельзя манипулировать фактами.

– Но, когда журналист приходит на интервью или за комментарием, ему тоже не всегда говорят правду.

– Тут очень многое зависит от подготовки журналиста, его личности. К сожалению, сейчас роль журналиста часто сводится лишь к роли информатора и даже,

я бы сказал, регистратора. Практикуется одинаковый подход и к освещению событий в чисто информационном жанре, и вопросов, связанных с общественной, социальной проблематикой. «Одна точка зрения, другая точка зрения, эксперт» – разложили по полочкам, и вся работа. И выхолащивается критическое отношение, интеллектуальная, творческая составляющая профессии.

Современная журналистика создала такого читателя, который считает, что она должна его обслуживать. Вместо «четвертой власти» – этакая сфера услуг. Многие медиа видят единственный мотив своей деятельности в том, чтобы заработать и выжить. Имеет ли это отношение к профессиональной этике? Да. Что ж этичного в том, что государство создало такие условия, когда независимая пресса должна искать способы выживания, вынуждена потрафлять низким вкусам, даже требованиям своих читателей, обслуживать их для того, чтобы выжить…

И тогда они варят эту низкопробную кашу из сомнительных новостей. Но ведь таким образом формируется читатель. Человек – это не только то, что он ест. Человек – это то, что он читает. И вот этот человек, читающий прессу, – он весь в фейсбуке виден с его комментариями или в комментариях непосредственно к материалам. Какая пресса – такой и читатель. Он не любит думать, ему достаточно позиции «согласен-не согласен». «Я так считаю» вместо «я так думаю», потому что «думать» – это процесс, а чтобы «считать», думать не надо.

– Кроме того, социальные сети позволяют людям высказываться и без участия медиа, напрямую, горизонтально. В соцсети нет формальных требований к этическому стандарту, и мы видим большое количество обсуждений личной информации, каминг-ауты и их обсуждения – то, что в журналистике регулируется как раз этическими требованиями. А теперь как бы нет этой планки. Получается, что и у СМИ она снизилась?

– Не стоит путать соцсети и журналистику. Фейсбук, инстаграм к журналистике не имеют вообще никакого отношения, с моей точки зрения. Но если журналист публикует посты в Фейсбуке, он должен оставаться журналистом и в своем фейсбучном творчестве – не может быть в своей газете один человек, а в сетях другой. Мы, кстати, подготовили документ «Журналист в соцсетях» – он опубликован на сайте БАЖ, любой может с ним ознакомиться.

А что касается моды на обсуждение личной информации, так здесь неэтичность заложена с самого начала.

Мы рассматривали на комиссии по этике случай, когда поступила жалоба на очень грубый комментарий к заметке по теме ЛГБТ. По ходу расследования редакция сразу признала свою ошибку и убрала этот комментарий. Но, честно говоря, я не понимаю, зачем публиковать вещи, которые провоцируют взрыв ксенофобии, повышают агрессию в обществе.
Я понимаю, когда публикуется заметка в защиту прав. Когда есть нарушение чьих-то прав – это одно, это задача прессы: освещать такого рода конфликты и осмысливать. В остальном – все люди одинаковы, это высший постулат. Если, к примеру, идет в президенты открытый гей, меня не волнует его половая ориентация. Мне важно, каким он будет президентом. Но когда журналист акцентирует внимание публики на особенностях его сексуального поведения, это мне не нравится с этической точки зрения.

– Скажите, а как «фигуранты» дел, рассматриваемых на комиссии по этике, реагируют на ваши решения?

– Конечно, люди обижаются на решения, с которыми они не согласны. Разворачивается обсуждение в фейсбуке, пишут комментарии… Ну и на этом, собственно, все. На мой взгляд, комиссия не очень влиятельный орган. Мы только рассматриваем спорные вопросы, но не имеем никакого механизма,

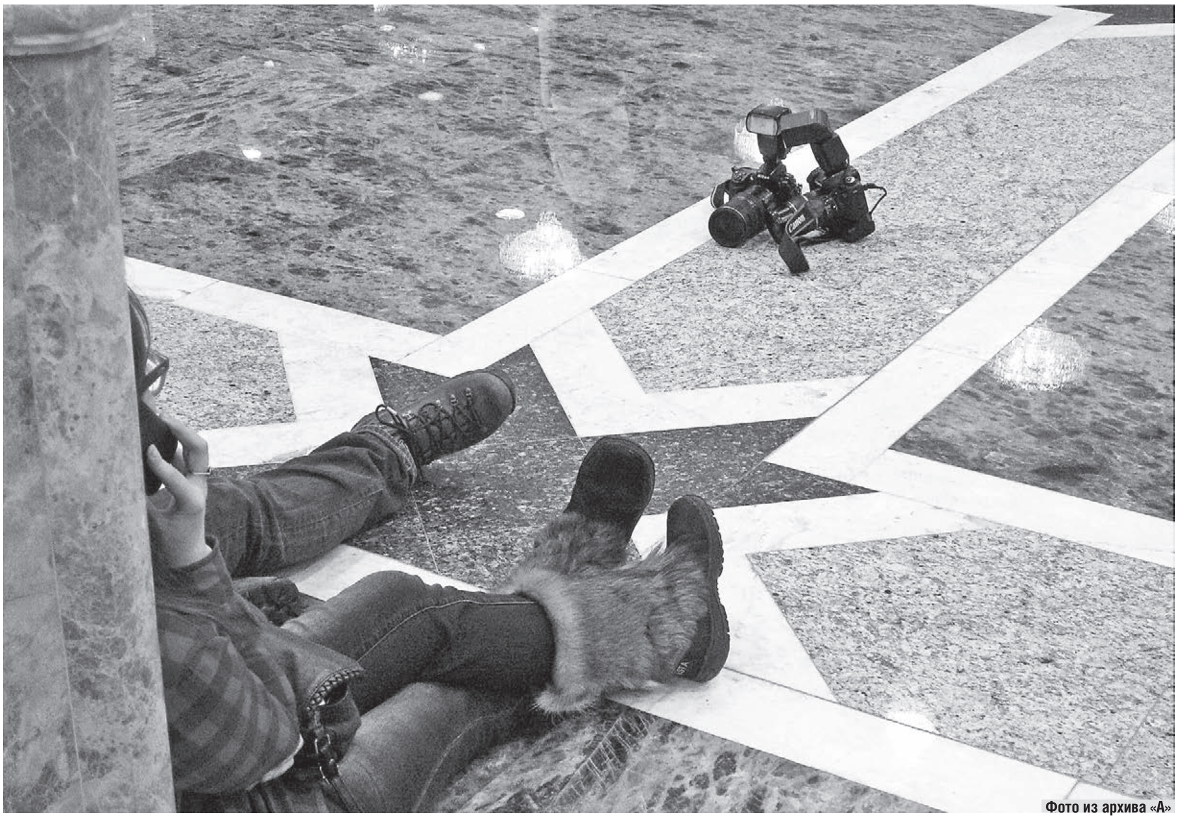

Фото из архива «А»

чтобы обязать редакции реагировать на решения комиссии по этике. Я думаю, что было бы правильно, если бы редакция, которую (или сотрудника которой) признали виновной в нарушении этики, была обязана хотя бы публиковать у себя решение комиссии. Убежден и в том, что редакциям полезно было бы иметь собственные кодексы профессиональной этики.

– Значит, надо как-то предусмотреть механизм реакции на решения комиссии?

– Например, в Швеции этические досудебные проблемы взаимодействия общества и прессы решает государственный чиновник, омбудсмен; у него есть для этого небольшой штат. И его решение влечет за собой последствия для виновного – материальные, репутационные и так далее. Я все больше и больше склоняюсь к тому, что и нам надо менять подходы. Не знаю, на каких принципах – в штате или не в штате, но, естественно, с оплатой этой деятельности, должен быть один человек, например в БАЖе, который мониторил бы СМИ на предмет нарушения этических норм и правил и инициировал рассмотрение дел с привлечением экспертов – разных, в зависимости от содержания спорного материала.

Сейчас появилось очень много новых вопросов и проблем, связанных с журналистской этикой. Это и то, о чем мы говорили выше, и такое новое, связанное с интернетом понятие, как «право на забвение», и ряд других вопросов. Наша комиссия в том виде, в каком она существует сейчас, с таким реально существующим объемом проблем не управится. Все занимаются своими делами, работают. Даже если мы будем собираться раз в месяц, я чувствую, что нам не хватит ресурса для полноценной работы.

Было бы очень хорошо, если бы у нас появился омбудсмен. Человек, который имел бы реальный опыт работы в современной журналистике, безупречную профессиональную репутацию, ну и, конечно же, был бы хорошим организатором. Потому что, безусловно, журналистскому сообществу необходимо саморегулирование. Мы стараемся и делаем в этой части все, что можем. Откровенно говоря, я считаю, что в меру своих возможностей мы работаем хорошо. Все наши решения обоснованны и справедливы. Но время требует приложения больших сил и новых компетенций.

BAJ Commission on Ethics: Objectives and Problems

The Commission on Ethics of the Belarusian Association of Journalists was established soon after the Association was founded. The Commission's seven members are elected at a BAJ general conference every three years from among the most experienced and respected journalists. This is the only really functioning body of the journalism community's self-governance.

The following text is a report by Siarhiej Vahanaй, chairperson of the Commission on Ethics, on work to ensure compliance with professional standards and the Commission's relations with the journalism community.

Many journalists and readers think that the Commission is a punitive body. Actually, this is certainly not the case. The Commission is a mechanism for resolving conflicts between journalists, between journalists and editors, between editorial staffs and between journalists, publishers and readers from the standpoint of compliance with professional standards and ethics. The most important thing is that authorities are not involved. For instance, if a reader sues a publisher and an author and simultaneously lodges a complaint with the Commission, we refuse to consider the complaint, explaining that it is up to court to decide on the case. It can happen that in the event of a financial dispute, people apply to us in the hope that we may help, but we do not consider such applications either.

We examine cases and adopt resolutions, which everyone can find on the BAJ's website. Our resolutions contain conclusions on whether or not professional ethics were violated. All journalists joining the BAJ confirm their awareness of the Association's code of ethics.

There are currently a lot of various codes, including European, American and our own ones, but journalism's realities show that it is difficult to apply standards because each case is special and unique.

For instance, our Code of Journalism Ethics, which was adopted in 2006 and has not been revised since then, says that if a journalist is going to work on the grounds of a medical establishment, he should obtain

permission from the head of the establishment, but journalists often have no opportunity to ask for permission, as officials tend to avoid contact with representatives of non-state media organizations, especially when it comes to coverage of a controversial issue.

There are binding rules with regard to persons featured in reports, such as respect for privacy and the non-publication of personal information without permission. But, for instance, how was a journalist supposed to ask for permission to report on what happened to opposition presidential candidate Uladzimir Niakliajeŭ, who was beaten up and abducted from a hospital by police commandos in December 2010? We live in a country where a journalist cannot always say that he is a journalist, although this is required by professional standards.

We live in a country where authorities force journalists to violate even the basic norms of journalistic conduct. At the same time we can see that officials themselves very often act in violation of regulations. The law requires them to give information to journalists and answer their questions, but for instance, a local government official in the city of Dobruš gave reporters her middle finger on camera, feeling no shame and no fear.

Another problem is that modern journalism has created readers who believe that journalists should serve them. The news media have ceased to be viewed as the fourth estate and is generally thought of as a consumer service.

Many media organizations tend to believe that their main goal is to earn money and survive. This approach affects professional ethics. While trying to survive, such outlets report dubious news items in order to please readers with bad taste and low intellectual standards. Such readers manifest themselves by their social network comments. In social networks, there are no formal ethical norms and we can see a lot of discussion of private information and other things that are regulated by ethical standards in journalism.

Journalists tend to lower standards for themselves under the influence of social networking sites, blogs and forums, but one should not confused social networking and journalism. When a journalist is writing a Facebook post, he must remain a journalist.

In this regard, the Commission wrote a text titled "Journalist in Social Networks," which is available on the BAJ's website.

As for discussing private information, this is not ethical by definition. For instance, the Commission considered a complaint about a very rude comment on a story about LGBT issues. The comment was found improper and removed from the site even before the Commission issued its conclusion. Speaking honestly, I cannot understand how one can publish things that trigger xenophobia and increase aggression in society.

It is a frequent occurrence that people are dissatisfied and angry with the Commission's conclusions. Its conclusions are widely discussed in Facebook posts, but they do not lead to implementation. In my opinion, the Commission is not a very influential body. We just consider controversial cases and have no mechanism to make media organizations implement the Commission's conclusions. I think it would be correct if a media organization whose journalist is found to have violated professional ethics was at least required to publish the Commission's conclusion. I am also convinced that each media outlets should have its own code of ethics.

I am becoming increasingly more sure that we should make changes in our work as well. I believe that there should be a BAJ member who would monitor media reports for compliance with ethical standards and rules and initiate the consideration of cases, in which various experts would be involved.

It would be very good if we had a special commissioner. A person who has much experience as a journalist, an excellent professional reputation, and organizational abilities could serve in this position.

The journalism community in Belarus needs self-governance. We try to do our best in this regard. Speaking frankly, I believe that we perform well. All our conclusions are well-founded and fair, but our times require more efforts and more effective methods.

ФРЫЛАНС / FREELANCE

Зміцер Лупач:

«Прыгадваю сталінскіх палітвязняў, і гэта дае сілы трымацца»

У героя гэтага аповеду шлях да журналістыкі быў даволі пакручастым. Па адукацыі Зміцер Лупач аграном, у 1990-я працаваў у калгасе брыгадзірам трактарна-паляводчай брыгады. Цягам трох гадоў уваходзіў у склад выбарчых камісій. Увосень 1996 года, падчас сумнавядомага рэферэндуму па ўнясенні зменаў у Канстытуцыю, старшыня калгаса загадаў Змітру везці людзей на датэрміновае галасаванне. Малады спецыяліст падпарадкаваўся, але больш заставацца такім «брыгадзірам» не змог і звольніўся.
Рэдакцыя «Абажура» прапанавала Змітру расказаць пра жыццё беларускага фрылансера.

У пошуку сябе

Так, звольніўся, і каб неяк пракарміцца, сям'я займалася сялянскай працай на ўласным падворку. Як кажуць беларусы, жылі з зямлі. Увогуле я паспрабаваў сябе ў розных прафесіях. Грошай гадаваць траіх дзяцей не хапала. Таму некалькі разоў выязджаў на заробкі ў Польшчу, дзе працаваў на будоўлі.

У 1994 годзе ў Глыбокім пачала выходзіць незалежная газета «Вольнае Глыбокае», я дапамагаў яе распаўсюджваць. Неяк выдавец газеты Уладзімір Скрабатун прапанаваў мне напісаць артыкул. Пра што ён быў, ужо дакладна не памятаю.

Затое добра памятаю, што сваю першую журналісцкую

«ўзнагароду» атрымаў ад глыбоцкага пракурора – пісьмовае папярэджанне. За тое, што ў адным з артыкулаў напісаў, што не трэба ісці на датэрміновае галасаванне.

На той час я лічыў журналістыку сваім хобі, бо ганарары былі мізэрныя. Аднак падабалася, што мае артыкулы чытаюць і абмяркоўваюць.

У 2001 годзе я стаў сябрам Беларускай асацыяцыі журналістаў, што паспрыяла майму далейшаму прафесійнаму станаўленню. Бо з'явілася магчымасць наведваць адукацыйныя семінары, нечаму вучыцца ў больш вопытных калег. Вялікую ролю ў маім сталенні таксама адыграў журналіст з Паставаў Алесь Касцень. Менавіта пад яго ўплывам я стаў пісаць у «Вольнае Глыбокае» рэгулярна. Як больш вопытны сябра, ён шмат чаго падказваў, выпраўляў мае памылкі. Але рабіў гэта вельмі далікатна, каб не пакрыўдзіць.

На жаль, 17 верасня 2009 г. Алесь Касцень з-за анкалагічнай хваробы заўчасна пайшоў з жыцця. Было яму тады 54 гады. Па іроніі лёсу ў гэты самотны дзень у маім журналісцкім жыцці адбылася і добрая падзея – пабачыў свет першы нумар рэкламнай газеты «Прэфект-інфо», дзе я быў галоўным рэдактарам. Лічу, што менавіта тады і пачалася мая праца як прафесійнага журналіста. Хаця як фрылансер я паралельна супрацоўнічаў з іншымі выданнямі.

Мы наладзілі выпуск рэкламнай газеты і спадзяваліся, што ў хуткім часе ўдасца заснаваць яшчэ і грамадска-палітычнае выданне. Але ўлады нам адмовілі: маўляў, памяшканне для рэдакцыі ў вас не падыходзіць, а ў галоўнага рэдактара няма журналісцкай адукацыі.

Мясцовыя ўлады аказвалі ціск не толькі на рэдакцыю, але і на некаторых нашых рэкламадаўцаў. Ушчувалі іх: глядзіце, каму рэкламу даеце, гэта ж апазіцыя! Колькасць рэкламы ў нашай газеце рэзка знізілася.

Падчас кожнай выбарчай кампаніі мне даводзілася хадзіць па судах ды іншых дзяржаўных установах. Фармальна каралі нас не за палітычную тэматыку, а за быццам бы нейкія дробныя парушэнні. Хаця такіх парушэнняў было дастаткова і ў дзяржаўных раёнках, на што мясцовыя чыноўнікі не звярталі ўвагі. Аднак выкруціць рукі незалежнай прэсе было іх улюбёным заняткам. Развівацца ў такіх умовах было проста немагчыма. На жаль, наша рэкламная газета не праіснавала і пяці гадоў.

Вось так у 2014 годзе я стаў «чыстым» фрылансерам. Супрацоўнічаў з рознымі выданнямі і сайтамі, але апошнім часам засяродзіўся на двух. Гэта тэлеканал «Белсат» і газета «Каталіцкі Веснік», дзе я выконваю абавязкі тэхнічнага рэдактара.

Як мяне вербавалі

Расповед пра жыццё беларускага фрылансера будзе няпоўным, калі не расказаць

Мясцовыя ўлады аказвалі ціск не толькі на рэдакцыю, але і на рэкламадаўцаў.

пра тое, з чым час ад часу даводзіцца сутыкацца многім з нас. Са мной гэта надарылася пяць гадоў таму, калі мяне спрабавалі завербаваць органы дзяржбяспекі. Чаму яны палічылі, што я магу стаць іх агентам, не ведаю. Можа, звярнулі ўвагу на мой спакойны характар і прынялі гэта за баязлівасць, хто ж іх ведае…

Каб сустрэцца са мной, кадэбэшнікі абралі падманны шлях. Мяне выклікалі ў фінансавую міліцыю па дробнай справе, якая вырашылася за пяць хвілін. А далей у кабінет увайшлі супрацоўнікі «нябачнага фронту». Пратрымалі яны мяне больш за дзве гадзіны і прымусілі падпісаць паперу, што я папярэджаны аб адказнасці за дыскрэдытацыю Рэспублікі Беларусь.

Потым яны спрабавалі мяне шантажаваць гэтай паперай, казалі: «У нас ёсць твой подпіс, нікуды ты ад нас не дзенешся!» Далей пачалі настойліва схіляць да супрацоўніцтва. Зразумела, я не збіраўся з імі супрацоўнічаць, пра гэта нават і думак не было! Але каб хутчэй адтуль вырвацца, я сказаў, што тыдзень падумаю.

Я наіўна спадзяваўся, што праз тыдзень адмоўлюся і ніхто пра гэта не будзе ведаць. Але

мясцовы гэбіст прычапіўся да мяне, як клешч да сабакі. Ён увесь час мне тэлефанаваў, некуды запрашаў, адным словам, не даваў мне спакою. Адкрыта мне не пагражалі, але намякалі: маўляў, мы ўсё пра цябе ведаем, за табой сочым, у тваіх блізкіх могуць быць праблемы. Якраз тады побач не было нікога, з кім можна было б параіцца. У нашай краіне, на жаль, склалася сітуацыя, калі людзі перасталі давяраць адзін аднаму. Часам думаеш, а можа гэты чалавек супрацоўнічае са спецслужбамі?

Таццяна Смоткіна за працай
Фота з архіва «А»

Але ж дзякуючы парадзе надзейных сяброў, я расказаў пра маю вярбоўку ў сродках масавай інфармацыі. Нечакана ўсё супакоілася, мяне адкрыта больш ніхто не чапаў. Зразумела, пра метады КДБ я чуў і раней. Але адна справа чуць, іншая – самому з гэтым сутыкнуцца.

Я перажыў гэты стрэс і хачу параіць калегам, каб нічога ў іх не падпісвалі, а пра ўсе размовы з гэбэшнікамі адразу паведамлялі ў сродкі масавай інфармацыі. Хай мой горкі вопыт паслужыць некаму ўрокам.

Акрэдытацыя як ліцэнзія на жыццё

Жыццё журналістаў-фрылансераў лёгкім не бывае, здаецца, нідзе.

У гэтым я пераканаўся падчас нядаўняй паездкі ў Швецыю. Ёсць праблемы і ў шведскіх калегаў, але палягаюць яны пераважна ў эканамічнай плоскасці. Таму нашы праблемы выклікалі ў шведскіх журналістаў здзіўленне. Асабліва калі яны пачулі пра пераслед за працу без акрэдытацыі, адмовы чыноўнікаў у прадастаўленні інфармацыі ды іншае.

Напрыклад, я ўжо дзесяць гадоў працую як індывідуальны прадпрымальнік, мая дзейнасць – фота- і відэаздымка. За гэта я плачу дзяржаве немалыя падаткі. І тым не менш дзяржаўныя органы цкуюць мяне за працу без акрэдытацыі. А некаторыя чыноўнікі задаюць абсурднае пытанне: «А ў вас ліцэнзія ёсць?»

Калі я рыхтаваў гэты тэкст, сустрэўся з Таццянай Смоткінай, якая таксама жыве ў Глыбокім і супрацоўнічае з беларускім радыё «Рацыя», што вяшчае на тэрыторыю Беларусі з суседняй Польшчы. Пытаюся:

– Магчыма, у цябе больш спакойнае жыццё?

– Калі статус журналіста-фрылансера не ўзаконены ў нашай краіне, якое ж тут можа быць спакойнае жыццё? Зараз журналістаў, што супрацоўнічаюць з замежнымі СМІ, а гэта ў асноўным тэлеканал «Белсат» і беларускае радыё «Рацыя», пастаянна судзяць і караюць вялікімі штрафамі.

Нам вельмі нялёгка атрымаць інфармацыю. Напрыклад, ты запісваеш праблемнае інтэрв'ю з людзьмі, зразумела, што трэба выслухаць і іншы бок. І калі трэба ўзяць каментарый у кіраўніцтва раёна або іншых чыноўнікаў, то амаль заўсёды сутыкаешся з цяжкасцямі.

Першы раз табе яшчэ могуць даць каментар, бо асабліва не разбіраюцца, хто ты такі і якое СМІ прадстаўляеш. Аднак у другі раз чыноўнікі адмаўляюцца катэгарычна. Часцей за ўсё спасылаюцца на адсутнасць у цябе акрэдытацыі.

Яшчэ псіхалагічна вельмі цяжка вытрымліваць, што ты

павінен кантраляваць кожны свой крок, бо ўвесь час на відавоку і за табой сочаць. Цяжка ўсведамляць і тое, што тваe сябры або родныя могуць цярпець з-за тваёй працы няручнасці або пераслед.

Таццяна Смоткіна кажа, што сутыкалася з гэтым: праблемы ўзнікалі на працы ў мужа, у сына падчас вучобы.

«Наконт сяброўства… Часам ты бачыш, што некаторыя знаёмыя нават падабайку баяцца паставіць у сацыяльных сетках, не тое што каментар напісаць. Шмат хто перайшоў на асабістыя паведамленні, а некаторыя могуць нешта сказаць толькі пры асабістай сустрэчы. Людзі сталі больш асцярожнымі, баязлівымі, асабліва тыя, хто працуе ў дзяржаўных установах», – адзначае Таццяна.

І распавядае: «Быў нават ціск на маіх сябровак, на іх сем'і. Яны мне распавялі, што з імі таксама размаўлялі супрацоўнікі дзяржбяспекі: маўляў, глядзіце, з кім вы сябруеце! Сёння ж дзяржаўная ідэалогія такая, што незалежных журналістаў выстаўляюць ледзь не як ворагаў народа. Тым не менш мае знаёмыя дагэтуль са мной сябруюць. А мая лепшая сяброўка з абурэннем сказала, што гэбісты ніколі не будуць указваць ёй і яе мужу, з кім сябраваць. Пасля таго выпадку яна наадварот пачала больш цікавіцца грамадскім жыццём у нашым раёне і дзейнасцю фрылансераў».

«Ціск адчуваеш пастаянна, – кажа калега. – Разам з тым разумееш, што побач з табой ёсць надзейныя сябры, якія цябе падтрымліваюць, і ты можаш ім давяраць. Што вельмі важна. Да ўсяго з'явілася інтуіцыя: паглядзіш на чалавека і бачыш, можна яму давяраць ці не. Мяне інтуіцыя рэдка калі падводзіць».

«Блэкліст»

Акрамя журналістыкі я займаюся яшчэ і грамадскай дзейнасцю. Бывае, пачынаю рабіць нешта карыснае для людзей, для горада і заўважаю, што некаторыя грамадзяне баяцца са мной нават размаўляць. Яны сарамліва хаваюць вочы і гавораць: «Ты ж сам разумееш…» Часам гэтае «сам разумееш» вельмі раніць. Мне балюча глядзець на гэтых запалоханых і зняважаных людзей, у якіх начыста вытапталі пачуццё ўласнай годнасці. Што тут зробіш, гэта іх выбар. У такіх сітуацыях я прымушаю сябе супакоіцца і працягваю рабіць справу адзін.

Дагэтуль не магу ўсвядоміць, чаму беларуская карная машына зрабіла мяне «ахвярным казлом». Можа, гэта помста за тое, што ў свой час не пагадзіўся супрацоўнічаць са спецслужбамі, а можа, гэта ў іх тактыка такая – біць, як таранам, у адну кропку, пакуль чалавек не зламаецца. І тады ён або сыдзе з прафесіі, або наогул пакіне краіну. На жаль, такая тактыка часам спрацоўвае.

На маю думку, гэта яшчэ і папярэджанне тым, хто надумаецца прыняць апальных журналістаў на працу. У кіраўнікоў, якія асмеляцца на гэта, дакладна будуць праблемы. Таму, калі ты патрапіў у «блэкліст», знайсці працу ў раённым горадзе практычна немагчыма. Нават з боку некаторых калег, якія працуюць у дзяржаўных СМІ, часам адчуваю нейкую раздражнёнасць: «Вось пра цябе пастаянна пішуць, цябе судзяць, штрафуюць, хаця іншых чамусьці не чапаюць!» А хіба я гэта вырашаю? Я проста сумленна раблю сваю журналісцкую справу.

У нашай краіне склалася сітуацыя, калі людзі перасталі давяраць адзін аднаму. Часам думаеш, а можа гэты чалавек супрацоўнічае са спецслужбамі?

А яшчэ можна пачуць поўнае глупства: ты сваімі штрафамі дапамагаеш рэжыму! Для мяне як чалавека штрафы, сапраўды, вялікія. Але для дзяржавы гэта мізэр. За пяць апошніх гадоў з фрылансераў, якія супрацоўнічаюць з «Белсатам», штрафаў спагналі амаль на сто тысячаў долараў. Але, паводле разлікаў мясцовых чыноўнікаў, гэтай сумы хапіла б толькі на тое, каб пабудаваць дзве цывільныя прыбіральні на аўтастанцыі ў Глыбокім. Бо цяперашнія проста ў жахлівым стане.

Што дае сілы трымацца

Вядома, я жывы чалавек, і часта пасля ўсіх гэтых судоў, пратаколаў, навальваецца стомленасць і расчараванне.

Бывае, пытаюся ў сябе: «Навошта табе ўсё гэта, жыві, як жыве большасць суайчыннікаў. Знайдзі сабе іншы занятак, схавайся пад коўдру ды маўчы». Але ў такія моманты я чамусьці ўспамінаю сталінскіх палітвязняў, якім было нашмат цяжэй. Іх катавалі, кідалі за калючы дрот на 10, а каго і на 15 гадоў. І не было ў іх той падтрымкі, якая ёсць у нас. Тым не менш яны прайшлі праз усе пакуты і засталіся людзьмі. І галоўнае – яны не здрадзілі сваім перакананням.

Большасці з іх ужо няма ў жывых, але з двума былымі палітвязнямі мне пашчасціла пазнаёміцца. Гэта Антон Фурс з Паставаў і Мікола Конан з Лужкоў. Кожнаму з іх ужо за дзевяноста, але ў іх можна павучыцца і жыццёвай мудрасці, і аптымізму, і чалавечнасці. Гэта надае сілы, каб надалей займацца любімай справай.

Вялікую падтрымку я адчуваю з боку сваіх калег-журналістаў і грамадскіх актывістаў, якія прыходзяць, калі мяне чарговым разам судзяць. Словы падтрымкі я бачу і ў сацыяльных сетках. Ды і простыя людзі, зусім мне не знаёмыя, часам спыняюць на вуліцы, паціскаюць руку і выказваюць словы падтрымкі.

Ну і, вядома, асаблівую падзяку хачу выказаць маёй сям'і: жонцы і дзецям, якія заўсёды падтрымліваюць мяне. Я вельмі ўдзячны ім, што ні разу не чуў папрокаў, што не тым займаюся і што з-за мяне ў іх могуць быць праблемы.

Напрыканцы гэтага аповеду хачу выказаць шчырую падзяку БАЖу, нашай прафесійнай журналісцкай сям'і, якая заўсёды падтрымае і словам, і справай. Дзякуючы гэтай падтрымцы мы, фрылансеры, працуем і жывём. Толькі, на жаль, амаль у пастаянным стрэсе. Але адчуваем сябе вольнымі. Як у той крылатай фразе: «Хочаш быць свабодным – будзь ім!» А мы і стараемся так жыць.

Zmicier Lupač:

“Remembering that Stalin-era political prisoners had much harder times gives me strength to go on”

Zmicier Lupač’s path to journalism was far from conventional. In the 1990s, when he was young, he, an agronomist by training, was employed as a farm foreman. He quit the job in 1996 after his boss ordered him to take people to a polling station for early voting in a constitutional referendum. He refused to do so, believing that this would help rig votes.
After losing the job, he could not find another one and earned his living by farming on his own plot of land, but he did not have enough money to feed his three children. That is why he went to Poland several times to work there as a construction worker.
After he returned home, he started to distribute the local private newspaper *Voĺnaje Hlybokaje*.
Zmicier Lupač currently works for Belsat TV as a freelance journalist.
Below is his account of his journalistic experience.

In Search of an Identity

The Voĺnaje Hlybokaje publisher once asked me to write a story. Now I do not remember what the story was about, but I remember well that my first journalistic award was a written warning received from the Hlybokaje district prosecutor for the fact that I had written that voters should not cast their ballots early.

At that time, I viewed journalism as a hobby, as I earned very little money. But I liked that people read and discussed my stories.

In 2001, I became a member of the Belarusian Association of Journalists, which helped me develop as a journalist. I had the opportunity to attend training seminars and learn from experienced colleagues. A great contribution to my professional development was made by Pastavy journalist Alieś Kascień.

In 2009, we started to publish an advertisement paper titled Prefekt Info and I became its editor in chief. We hoped that we would soon be able to found a newspaper that would report social and political news, but the relevant authorities refused to register the newspaper, explaining that we did not have a proper building for our editorial office, and that the editor in chief was not a journalist by education.

The local authorities put pressure on us and some of those who placed ads in our paper. As a result, the volume of advertising published by our paper fell sharply.

In each pre-election period, I was called to courts and public offices to answer questions and accusations, which were about some alleged irregularities, not political issues. Local state-owned newspapers had many such irregularities, but the authorities paid no attention to them. Finding fault with the non-state press was a favorite activity for officials. We could not develop under such conditions. Our advertisement paper existed for less than five years.

In 2014, I became a pure freelancer. I worked for several publications and websites, but now I work for Belsat TV and the newspaper Katalicki Viesnik, where I am also a technical editor.

How KGB Attempted to Recruit Me

This account of my journalistic experience would be incomplete if I failed to narrate how the KGB attempted to recruit me.

They used a deceptive trick to meet me. I was called to a financial police office to answer questions about some minor issue that could be settled in five minutes. KGB officers came in shortly after I arrived there. They held me there for more than two hours and ordered me to sign a paper confirming that I was warned about possible punishment for the defamation of the Republic of Belarus.

They then attempted to blackmail me into cooperation by saying that they had got my signature and I had no escape from them. Naturally, I was not going to cooperate with them, but I asked for a week to think it over in order to leave that building as soon as possible.

I was naïve to hope that I would say no after a week and the whole thing would be over. A local KGB man clung to me like a tick. He called me all the time, told me to go to a certain place and, in short, did not leave me alone. They did not threaten me openly, but they said they knew everything about me, were watching me, and that members of my family might have problems.

On the advice of reliable persons, I reported the KGB recruitment attempt to the media. And suddenly, it all stopped. No one touched me openly anymore. I have this experience and would like to advise everyone not to sign any KGB paper and report contacts with KGB officers to the media.

Accreditation as License to Live

It seems to me that it is difficult to be a freelance journalist everywhere, but I think the problems that freelancers face in Belarus do not exist in any other country. For instance, I have been a small business owner with sole entrepreneur status for a decade now. My business is photography and video services. I pay significant money in taxes. Nonetheless, authorities accuse me of working without accreditation. Some officials even ask me a ridiculous question, “Do you have a license?”

When I was writing this text, I met with Tacciana Smotkina, also a resident of Hlybokaje who works for Radio Racyja,

which broadcasts to Belarus from Poland's Bialystok.

I told her: "Maybe you life is calmer than mine?" She answered: "Since freelance journalism is not recognized in our country, our life cannot be calm."

"At present journalists working for foreign media organizations, mainly Belsat TV and Radio Racyja, are frequently brought to trial and punished by heavy fines," she said. "It is very difficult for us to obtain information. Officials most frequently explain that we have no accreditation."

In addition, according to her, it is very hard psychologically to always be in control of your conduct because you are always in public view and under surveillance. It is also hard to realize that your friends and loved ones may have trouble because of your activities.

Tacciana Smotkina says that she has experienced all this. Her husband had problems at work and her son had problems at his school.

There was even pressure on her associates and their families. They told her that KGB officers had talked to them.

"There is such a state ideology in the country that independent journalists are portrayed as almost enemies of the people," she says. "Nonetheless, my associates are still on friendly terms with me. My best friend told me firmly that KGB officers would never be the ones who could order her and her husband whom to be friends with. After that experience, she became more interested in what was going on in the social life of our district."

Blacklisted

Apart from journalism, I am engaged in civil society activities. I try to do something good for people and the city. And I feel that some people are even afraid to talk to me. They hang their heads in shame and say, "Sorry, but you understand." This "sorry-but-you-understand" sometimes hurts me much. I just hate to see these intimidated people who have their self-esteem broken. However, I tell myself to calm down and continue to do what I did alone.

It is still not quite clear to me why I have become a target for the Belarusian state punitive machine. Maybe, this is revenge for my refusal to cooperate with the KGB. Maybe, they aim to persecute me until I am broken.

I think this is also a warning to those who are considering hiring a blacklisted journalist. Such an employer would certainly have problems. That is why if you are on a blacklist, you will hardly be able to find a job in the district capital.

Even journalists working for state media outlets say that they cannot understand why I am so frequently charged and fined, whereas others are not touched. I don't know the answer. I just try to do my job conscientiously.

What Gives Me Strength

I often feel tied and frustrated after all these charges and trials. It happens that I tell myself, "Why do you need all this? Maybe you should live the way most of your compatriots do. Find another job and keep a low profile." At such moments I remember the people who spent 10 and more years in the Stalin Gulag and who did not have the support that we have. They survived the worst that could happen to a man and remained human and, most importantly, true to their beliefs.

Most of them are not alive now and I was lucky to meet two of them. These are Anton Furs, a resident of Pastavy, and Mikola Konan, who lives in the village of Lužki. They are more than 90 years old, but you can learn life wisdom, optimism and kindness from them.

Remembering that Stalin-era political prisoners had much harder times gives me strength to go on.

I also receive much support from my colleagues and civil society activists who come to support me during trials.

I am very grateful to my family, my wife and children. They always support me. They have never reproached me. They have never said that I do something wrong or that I may create problems for them.

In conclusion, I also want to express gratitude to the BAJ, our journalism family, which always supports me, both in word and in deed.

Thanks to this support, we, freelancers, keep working. Although we are in constant stress, we feel free. As the saying goes, "If you want to be free, be free."

«СІНІ ОФІС» для 36 журналістаў-фрылансераў сталіцы Швецыі

У самым сэрцы Стакгольма на Дротнінгатан ужо 23 гады працуе «Сіні офіс». Журналісты-фрылансеры, якія арандуюць тут месцы, адначасова з'яўляюцца чальцамі эканамічнай асацыяцыі, што кіруе «Сінім офісам».

Асацыяцыя набывае паслугі па прыборцы памяшкання і вядзенні бухгалтэрыі. Большасць іншых абавязкаў раскідваецца на чальцоў суполкі. Адзін адказвае за кампутары, другі набывае каву, гарбату і іншыя патрэбныя дробязі для кухні, трэці арганізуе вечарыны, іншыя каардынуюць медыясняданкі, навучальныя курсы і гэтак далей.

«У нас ёсць праўленне, якое абіраецца падчас штогадовага сходу. Яго чальцы адказныя за дзейнасць “Сіняга офіса”. Аднак, зважаючы на тое, што мы з'яўляемся эканамічнай асацыяцыяй, дабрабыт нашага аб'яднання залежыць ад дапамогі кожнага яго ўдзельніка», – распавядае Фрэдрык Нэйман, скарбнік «Сіняга офіса». Ён з'яўляецца чальцом згуртавання медыяфрылансераў на працягу сямі апошніх гадоў.

Медыясняданкі сталіся візітнай карткай «Сіняга офіса». Шэсць – восем разоў на год суполка медыяфрылансераў запрашае лектара, які прысвячае свой выступ пэўнай актуальнай тэме. Слухачам прапануюцца бутэрброды і кава. Да ўдзелу запрашаюцца ўсе журналісты-фрылансеры, нават тыя,

хто не ўваходзіць у склад «Сіняга офіса». Вядома, раз сняданак – бутэрброды і кава для слухачоў абавязковы пачастунак.

Суполка медыяфрылансераў ладзіць таксама навучальныя курсы, вечарыны і паездкі для яе чальцоў. Былі арганізааваныя супольныя вандроўкі да калегаў-фрылансераў у Фінляндыю, у органы кіравання Еўрасаюзам у Брусэлі. Зараз збіраюцца на журналісцкі фестываль у італьянскай Перуджы.

«Сіні офіс»

ДЗЕ: **вул. Дротнінгатан, 104, Стакгольм, Швецыя**

ГОД ЗАСНАВАННЯ: **1996**

КОЛЬКАСЦЬ ПРАЦОЎНЫХ МЕСЦАЎ: **27**

КОЛЬКАСЦЬ ЧАЛЬЦОЎ: **36**

ФОРМА ГАСПАДАРАННЯ: **эканамічная асацыяцыя**

Ганна Андэрсан з Медыяінстытута FOJO распавядае пра праявы нянавісці і пагрозы журналістам. Медыясняданак

Вандроўка ў Фінляндыю. Вясна 2019 года

«Існуе шмат згуртаванняў фрылансераў у Стакгольме і іншых буйных гарадах Швецыі. Аднак, на мой погляд, ніхто, акрамя нас не арганізуе такое мноства супольных актыўнасцяў. Гэта матывуе шматлікіх людзей далучацца да "Сіняга офіса". Калі нехта пакідае нашыя сцены, звычайна не складае цяжкасцяў знайсці замену», – адзначае Фрыдрык Нэйман.

Для эканамічнай асацыяцыі важна, каб усе працоўныя месцы былі занятыя, бо ў адваротным выпадку даводзіцца павышаць кошт арэнды для кожнага ўдзельніка.

На сённяшні момант кошт арэнды працоўнага месца ў «Сінім офісе» вагаецца ад SEK 2,900 да SEK 3,800 за месяц (прыблізна ад 700 да 900 беларускіх рублёў у эквіваленце) у залежнасці ад памеру пакоя. Таксама магчыма арандаваць працоўны стол на палову дня. Тады неабходна заплаціць палову кошту арэнды плюс 350 шведскіх кронаў (каля 85 беларускіх рублёў). Пры жаданні пакінуць «Сіні офіс» неабходна папярэдзіць аб гэтым праўленне за чатыры месяцы.

Усе працоўныя сталы і мэбля знаходзяцца ва ўласнасці «Сіняга офіса». Адзіная рэч, якую неабходна прынесці чальцам, – офіснае крэсла.

«Мы заўважылі, што людзі хочуць мець сваё ўласнае офіснае крэсла. Аднаму баліць спіна і ёсць патрэба ў адмысловым крэсле, іншы сядзіць на вялікім мячы. Таму найлепш, калі кожны прыносіць сабе офіснае крэсла для працы», – тлумачыць Фрэдрык Нэйман.

«Сіні офіс» часцяком ладзіць абмены з замежнымі журналістамі, бо шмат хто з чальцоў асацыяцыі працуе ў міжнародных праектах. У памяшканні суполкі магчыма сустрэць аўтараў падручніка для медыяфрылансераў, які быў перакладзены на беларускую мову. Адпаведна група журналістаў з Беларусі наведвалася ў мінулым годзе з візітам у «Сіні офіс». Акрамя беларускіх калегаў у «Сіні офіс» завіталі госці з Расіі, Украіны, Малдовы, Босніі, Даніі ды Бангладэш.

Thirty-Six Freelance Journalists in One Place

Then you have the Blue Office, Sweden's perhaps largest freelance group

In the heart of Stockholm, on Drottninggatan, the Blue Office has its home for 23 years. It is a group of freelance journalists, run as an economic association. Here everyone rents a place and is at the same time a member of the economic association that runs the Blue Office.

"We have a board, elected at our annual meeting, which is responsible for the operations of the Blue Office. But since we are an economic association, it is based on everyone helping," says Fredrik Nejman, treasurer at the Blue Office who has been a member for seven years.

The association purchases cleaning and accounting services. Most other things to do are distributed among members. One person is IT-responsible, while another buys coffee, tea and other small things for the kitchen. Some organize parties, while others hold breakfast meetings and courses, and so on.

Breakfast meetings have become a hallmark of the Blue Office. Six to eight times a year, BK invites a lecturer who addresses a current topic. Sandwiches and coffee are offered. All freelance journalists, even those not affiliated with the Blue Office, are welcome.

The association also organizes internal courses, parties and trips. Among other things, joint trips have been arranged to freelance journalists in Finland and Brussels, and soon it is time

Swedish fika

Blue Office:

Where: **Drottninggatan 104, Stockholm, Sweden.**
Started: **1996.**
Number of desks: **27.**
Number of members: **36.**
Powered as: **Economic association.**

for a new trip to a journalist festival in Perugia, Italy.

“There are quite a few freelance groups in Stockholm and in other major cities in Sweden. But I think no one is arranging as much as we do. This makes many people want to join the Blue Office and when someone quits, it is usually not difficult to find a replacement,” says Fredrik Nejman.

“It is important for the association that all places should be occupied,” he says. “If there are many empty places, this can eventually mean that you have to raise the individual rent. Today, a place at the Blue Office costs between SEK 2,900 and SEK 3,800, depending on the size of the room. It is also possible to rent a desk half time. Then you pay half the cost plus 350 Swedish kronor. For those who want to quit, four months’ notice is required. All desks and furniture are owned by the Blue Office. The only thing you need to bring is an office chair.

We have noticed that people want their own office chair. Someone has back pain and wants a special kind of chair, another sits on a big ball. Therefore, it is best that everyone bring their own chair.”

The Blue Office has a frequent exchange with foreign journalists. This is mainly because some of those who sit there are involved in foreign projects. The authors of the Freelance Handbook, which has been translated into Belarusian, can be found at the Blue Office.

A group of Belarusian journalists visited the Blue Office not long ago, but BK has had guests from Russia, Ukraine, Moldova, Bosnia, Denmark, Bangladesh and other countries.

Group from Ukraine, Moldova and Armenia. From Fojo. Autumn 2019

Маня МЫШКОВЕЦ

«Гонорары» для казны. Как преследуют фрилансеров

Белорусские законы не предусматривают фрилансерство в журналистике. Фрилансеров регулярно преследуют и штрафуют, но количество работающих на «вольных хлебах» не уменьшается, а растет.

Милана Харитонова живет в Бресте и в паре с Алесем Левчуком рассказывает о событиях в белорусском приграничье для зарегистрированного в Польше, но вещающего по-белорусски телеканала «Белсат». Алесь чаще работает в кадре, Милана – с видеокамерой.

Алесь и Милана в 2019 году стали «рекордсменами» в мониторинге Белорусской ассоциации журналистов (БАЖ) по количеству назначенных им за фрилансерство штрафов – у каждого почти по 3,5 тысячи евро.

Всего в минувшем году суды вынесли 44 решения о подобных штрафах, около 20 тысяч евро (42 049,5 белорусских рублей) должны отправиться в бюджет как «гонорары» от журналистов-фрилансеров. В 2018-м было еще больше: общее количество штрафов – 118, а их общая сумма – 43 тысячи евро.

Преступление «штрафников» перед белорусским законом – сотрудничество с иностранными СМИ без аккредитации.

Фрилансеры вне закона

В Беларуси нельзя просто так назваться журналистом: местное законодательство

о СМИ признает «журналиста средства массовой информации» и «журналиста иностранного средства массовой информации» (ст. 1 Закона Республики Беларусь «О средствах массовой информации»). И тот и другой обязаны быть сотрудниками определенной редакции – иметь трудовой договор, удостоверение своего СМИ. Работать для зарубежного СМИ разрешается только при аккредитации в МИД Беларуси.

Журналистское сообщество надеялось на изменения в белорусском законе о СМИ. Но поправки, принятые в конце 2018 года, юрист БАЖ Олег Агеев называет «изменениями в пределах клетки»: сохранен разрешительный порядок регистрации всех видов СМИ; министерство информации во внесудебном порядке может блокировать работу сайтов; деятельность журналистов иностранных СМИ без аккредитации по-прежнему запрещается; работа журналистов-фрилансеров остается вне четкого законодательного регулирования.

Более того, оказаться «вне закона» грозит журналистам, работающим на местных сайтах, не прошедших регистрацию в качестве СМИ. Такую регистрацию закон называет «добровольной». Однако без регистрации интернет-ресурс не будет считаться СМИ, а сотрудники лишаются статуса журналиста – со всеми вытекающими последствиями.

Вплоть до эмиграции

Милана Харитонова была в Бресте внештатным фотокором частного информагентства БелаПАН, но лет семь назад сменила фотоаппарат на видеокамеру, стала сотрудничать с телеканалом «Белсат».

«Мне это интересно, несмотря на всякие побочные эффекты», – усмехается Милана.

«Побочных эффектов» за эти годы у Миланы скопилось на остросюжетный роман: силовые задержания; розыск правоохранительными органами героев репортажей и принуждение их признаться, кто снимал, когда и зачем; прокурорские предупреждения…

С 2014 года власти стали все активнее наказывать фрилансеров рублем: судят по статье 22.9 Кодекса об административных нарушениях, наказывая штрафами за «нарушение законодательства о СМИ». Якобы за «незаконное изготовление и (или) распространение продукции средств массовой информации». Штраф фрилансер может получить даже за безобидный сюжет о первой школьной линейке или фольклорном празднике.

«Наши показания в судах вообще никакого смысла не имеют. Что бы ты ни говорил, какие бы доводы ни приводил, ничего во внимание не принимается. Мы с Алесем Левчуком в последнее время в районные суды не ходим. Мы отмечаем нарушения, допущенные при подготовке очередного “дела” против нас, и пытаемся обжаловать приговоры сразу в областном суде. Чтобы хоть как-то показать, что мы не согласны», – рассказывает Милана.

«Иногда про наши заработки на “Белсате” злословят, будто мы получаем тысячи долларов – мол, откуда иначе выплачиваете огромные штрафы? Я не могу сказать, что сама из своих заработков штрафы погашаю, потому что помогают кто чем. Но эта постоянная нервотрепка выматывает и меня, и семью», – говорит Милана Харитонова.

Фрилансер из райцентра Глубокое Дмитрий Лупач оплачивает назначенные штрафы по рублю и выкладывает в сеть фото на фоне увеличенных квитанций. Чтобы погасить всю сумму, Дмитрию придется сделать 2091 такой платеж.

Лариса Щиракова из Гомеля, имевшая наибольшие штрафы за сотрудничество с «Белсатом» в 2017–2018 годах, вынуждена была оставить репортерство из-за давления со стороны местных властей и правоохранительных органов.

Кастусь Жуковский, региональный репортер-фрилансер, получивший в 2018 году около 6 тысяч евро штрафов, в конце 2018-го бежал из Беларуси с семьей. Последней каплей стало нападение на его автомобиль четверых неизвестных.

Фрилансеры
Милана Харитонова
и Алесь Левчук

Комитет ООН по правам человека в ноябре прошлого года признал белорусские власти ответственными за нарушение прав фрилансера Жуковского, обязал исправить ситуацию и с Жуковским, и с законодательством, и с практикой применения Закона о СМИ. Но эти рекомендации для белорусских чиновников так и остались рекомендациями.

Жуковский получил политубежище в одной из европейских стран.

Ольга Чайчиц и Андрей Козел, фрилансеры из Фаниполя, также бежали из Беларуси.

Популярные нелегалы

Большинство получивших штрафы и прошедших через суды журналистов сотрудничают с вещающим на Беларусь из Польши телеканалом «Белсат».

Белорусские репортеры «Белсата» регулярно становятся призерами местных (негосударственных) и международных творческих конкурсов.

Но в рейтинге посещаемости белорусских информационных сайтов, опубликованном «Нашай Нівай» в ноябре 2018 года (составлен на основе открытых сведений портала Similarweb.com), «Белсат» занимает 20-е место, пропустив на одну позицию вперед государственную телерадиокомпанию. Отмечено, впрочем, что доля визитов из Беларуси на нелегальный здесь канал составляет 60%. Тем временем рейтинг, опубликованный в начале 2019 года в социологическом сборнике Информационно-аналитического центра при Администрации белорусского президента, неаккредитованные в Беларуси СМИ не учитывает. Разумеется, что первые места в нем занимает патронируемая государством пресса.

В аккредитации бюро телеканала «Белсат» в Беларуси МИД страны отказал трижды.

«Главным образом из-за того, что мы уже "нарушаем законодательство", работая на территории Беларуси без нее. Получается замкнутый круг: без аккредитации работать нельзя, но ее нам не дают. Периодически мы ждем ответа от МИДа на заявления об аккредитации нескольких наших коллег. Там обычно говорят, что "решение принято, но огласить его пока не можем". Все это более чем странно», – рассказывает Алексей Диковицкий, замдиректора «Белсата».

За минувшие пять лет, по словам Диковицкого, журналисты заплатили в белорусскую казну около 95 тысяч долларов.

«Понятно, что эти немалые для нас суммы штрафов бюджет страны не спасут. Это скорее элемент давления: постоянные вызовы в милицию, в суд призваны отбить у журналистов охоту заниматься своей профессией. Мы считаем, что наказание за работу без аккредитации – абсурд, так как в демократических странах аккредитация выполняет функцию помощи журналисту, а не разрешения на работу», – добавляет он.

«Установленный законодательством Республики Беларусь порядок аккредитации, направленный на создание условий для реализации конституционных прав и свобод граждан» не может рассматриваться как ограничение на свободное выражение мнения. Так утверждается в документе «Информация компетентных органов Республики Беларусь», полученном местными правозащитниками в связи с обращением в Комитет ООН по правам человека по фактам преследования фрилансера «Белсат» гомельской журналистки Ларисы Щираковой.

Зарплата и позиция

Право на объективное освещение белорусских реалий и адекватный заработок – две причины, которые прежде всего называют журналисты, решившие отправиться на «вольные хлеба».

«Я рассказываю о недостатках административно-командного управления, социальных проблемах в стране, преследовании оппозиционных активистов. Таких историй нет в государственной прессе, но они сплошь и рядом в жизни. Смотреть на жизнь в розовых очках я не хочу и не умею», – говорит фрилансер Алесь (имя изменено, так как журналист еще не попал в списки преследуемых за профессиональную деятельность).

По официальным данным, в Беларуси издаются 1614 печатных СМИ, 1179 из них являются частными. Действует 9 информационных агентств, 7 из них – частные. Среди 265 электронных СМИ негосударственными названы 81; из 20 сетевых изданий – 6 негосударственных.

Но эксперты отмечают, что большинство частных изданий и программ носят развлекательный характер, общественно-политической тематикой занимается не более двух десятков независимых СМИ в столице и регионах.

Новые кадры в негосударственные СМИ общественно-политической тематики приходят не со студенческой скамьи.

Обязательное распределение с обязательной двухлетней отработкой получили в минувшем году 98 выпускников журфака главного вуза страны – Белорусского государственного университета. (Еще примерно столько же получают диплом с квалификацией «журналист» в региональных университетах.)

Предложенные выпускникам места работы – только в государственных либо лояльных к политике властей СМИ. В негосударственные, как утверждают студенты, не пускают даже на официальную практику.

Треть выпускников этого года отправятся в регионы – список местных газет, приславших заявки на специалистов, опубликовали соцсети и портал kyky.org. Самое примечательное в этих публикациях – обозначенная зарплата молодого специалиста, часто не превышающая 100 евро, и пометка о том, что жилье не предоставляется.

Собрав нужные бумаги, часть отправленных в провинцию выпускников БГУ надеется осенью перераспределиться (в прошлом году так сделали 26 человек), закрепиться в столице и, перетерпев два положенных года, искать, где платят побольше и не приходится «поступаться принципами».

Многие из них, как и журналисты со стажем, могут оказаться в числе фрилансеров – на медиарынке. Где, как отмечает председатель БАЖ Андрей Бастунец, в последние годы из-за технологических изменений, смены форматов и уменьшения финансирования появляется много «лишних» специалистов.

By Mania Myškaviec

Freelancers under Persecution

Belarus does not have regulations that would govern freelance journalism. Freelance journalists are subjected to persecution and punished by fines, but their number is increasing, not declining.

New Revenue Source for Treasury

Milana Charytonava lives in Brest and, in cooperation with her husband Alieś Liaŭčuk, contributes reports on what is going on in Belarus' western region to Belsat TV, a Warsaw-based Belarusian-language channel.

Milana more frequently works as a camera operator, while Alieś is an on-camera reporter.

The monitoring data of the Belarusian Association of Journalists rank Milana and Alieš first in terms of fines imposed in 2019 for working as freelance journalists.

Each of them was fined a total of €3,500.

Last year judges imposed 44 fines on freelance journalists, who were thus ordered to pay a total 42,049.5 rubels (some €20,000) into the state treasury.

In 2018, journalists were given 118 fines totaling €43,000.

As a rule, freelancers were fined for working for a foreign media organization without accreditation.

Outlawed Freelancers

The journalism community hoped that planned changes to the Media Law would change the situation for the better, but the amendments, adopted in late 2018, proved to be "changes within the limits of a cell," as BAJ legal expert Alieh Ahejeŭ put it.

The authorities have preserved the requirement for all types of media to be registered. The information ministry still has the right to extrajudicially block access to websites.

Journalists still may not work for foreign media outlets without accreditation. There are still no clear regulations for freelance journalism.

Moreover, journalists working for local news websites risk finding themselves outlawed unless the sites are not registered as media outlets. The amended Media Law declares such registration to be voluntary, but if a website is not registered, it is not viewed as a media outlet and those working for it do not have journalist status, with all ensuing consequences.

Choosing Emigration

Milana Charytonava used to be a Brest-based freelance photographer for the private news agency BelaPAN, but seven years ago, she traded her photo camera for a video camera and started to work for Belsat TV.

She has since encountered many unpleasant occurrences, including violent arrests, police raids, warnings from prosecutors and police pressure on persons featured in her reports with a view to forcing them to say who made the reports and for what purpose.

Authorities started to frequently use fines as punishment for freelancers in 2014. Journalists can be fined for violating media regulations through what is called the illegal making and/or distribution of media products.

A journalist can be given a fine even for an innocuous report on a school ceremony marking the start of a new school year or a report on a folk art festival.

"Our explanations in court make no sense at all," Milana says. "Whatever you say, whatever arguments you give, everything is ignored."

Zmicier Lupač, a freelance journalist in the city of Hlybokaje, pays fines imposed on him by paying only one rubel each time. His photographs of piles of payment receipts can be found on the web. He will have to make as many as 2,091 such payments to pay off all the fines.

Larysa Ščyrakova, a resident of Homieĺ who accumulated the largest amount of fines for working for Belsat TV in 2017-2018, had to quit the job because of pressure from local authorities and police persecution.

Kastuś Žukoŭski, a freelance reporter who was given fines totaling about €6,000 in 2018, fled Belarus at the end of that year together with his family. The last straw was when he and his associate were attacked on a road by four unknown men.

In November last year, the UN Human Rights Committee found the Belarusian authorities to have violated journalist Žukoŭski's rights under Articles 19 and 21 of the International Covenant on Civil and Political Rights, and recommended them to provide him with "adequate compensation" and take all steps necessary to prevent similar violations from occurring in the future.

However, those recommendations were never implemented by the Belarusian authorities.

Žukoŭski was eventually granted political asylum in a European country.

Voĺha Čajčyc and Andrej Koziel, freelance journalists resident in Fanipaĺ near Minsk, have also fled Belarus.

Accreditation Denial

Most of those tried and fined for working for a foreign media outlet without accreditation are journalists working for Belsat TV. Belarusian contributors to the channel often become winners of local (non-state) and international professional awards.

The Belarusian foreign ministry has thrice denied accreditation to Belsat TV.

"They explain that we are denied accreditation because we violate regulations by working in the territory of Belarus without accreditation. This is a vicious circle," says Belsat TV Deputy Director Aliaksiej Dzikavicki.

According to him, Belsat TV reporters have paid a total of about $95,000 into Belarus' state treasury.

"By charging and sentencing journalists, authorities aim to discourage them to do their job," Dzikavicki says. "We believe it is absurd to punish journalists for working without accreditation. In democratic countries, accreditation just helps journalists in their work. It is not a permit to do journalistic work."

Pay and Choice

An intention to accurately report news and decent pay are the two main reasons given by people to explain why they want to work as freelance journalists.

"I report on the flaws of the current government system, social problems in the country, the persecution of opposition activists. These subjects are not covered by the state media, but they are part of our life. I don't want to look through rose-colored glasses," says a freelancer whose name we do not disclose because he has not yet been punished for working without accreditation.

According to official data, in Belarus, there are 1,614 print media outlets, including 1,179 private ones, and nine news agencies, including seven private ones.

There are 265 electronic media outlets, with 81 of them being non-state. There are 20 online newspapers, including six non-state ones.

However, experts note that most of the private media outlets are for entertainment, whereas social and political news is reported by no more than 20 non-state media outlets.

Authorities do not want fresh graduates of educational institutions' journalism departments to join those media organizations. Graduates are offered jobs only in the state-owned media or pro-government private media organizations. Students say that they are not even allowed to do internships with non-state media outlets critical of the government's policies.

One-third of this year's graduates are to be assigned to work in the provinces. A list of local newspapers in need of journalists can be found on social networks. It is interesting that many of those employers offer pay levels below €100 a month and no one of them offers housing.

Most of the graduates of the journalism department of Belarusian State University hope that they will manage to obtain the necessary papers to be exempted from being assigned to work in the provinces and be assigned a job in the capital to work in it for the required two years and then find a job that is higher paid and makes it possible not to betray their principles.

Just like veteran journalists, many of them may become freelancers because, as BAJ Chairperson Andrej Bastuniec says, media organizations have increasingly fewer jobs to offer because of technological advancement, print-to-digital transition and a decline in funding.

Чаму талерантнасць надзвычай неабходная для дэмакратыі і журналістыкі

Оса Ульсан,
журналіст-фрылансер,
Мальмё, Швецыя

Краіна ў лідэрах рэйтынгу свабоды прэсы, дзе СМІ ў вялікай ступені залежаць ад журналістаў-фрылансераў, і краіна ў самым нізе гэтага рэйтынгу, дзе Закон аб сродках масавай інфармацыі ставіць журналістаў-фрылансераў практычна па-за законам. Што маюць агульнага гэтыя дзве дзяржавы? І чаму мы можам павучыцца адзін ў аднаго? Гэтыя пытанні ўздымаліся падчас нядаўняга прафесійнага абмену рэгіянальных журналістаў Швецыі і Беларусі.

«Ці праўда, што два з дзесяці мільёнаў сённяшніх жыхароў Швецыі былі народжаныя ў іншых краінах?»

Гэта пытанне прагучала з вуснаў беларускага журналіста-фрылансера падчас навучальнай паездкі ў мой родны горад Мальмё, трэці па велічыні горад Швецыі і адзін з найбольш касмапалітычных гарадоў у краіне – каля 186 розных нацыянальнасцяў прадстаўленыя сярод жыхароў Мальмё.

Іншыя шведы за сталом і я перакінуліся разгубленнымі позіркамі. Мы адказалі, што дакладна не ведаем. Гэты адказ, здаецца, не задаволіў беларускага журналіста.

Я паспрабавала зразумець сэнс гэтага пытання. Дзеля чаго падлічваць колькасць жыхароў краіны, народжаных за мяжой? Мне ўзгадалася мая пляменніца, народжаная ў ЗША, якая пераехала ў Швецыю немаўлём. Паводле статыстыкі, яна адна з жыхароў, народжаных за мяжой. Але для большасці людзей яна тыповая шведка – бландынка, з блакітнымі вачыма, якая размаўляе па-шведску без акцэнту. З іншага боку ў Швецыі ёсць шмат людзей, якія нарадзіліся тут, але на якіх глядзяць як на замежнікаў з-за паходжання іх бацькоў.

Пазней увечары я праўдзіла лічбы афіцыйнай шведскай статыстыкі і даведалася, што сапраўды два з дзесяці мільёнаў жыхароў Швецыі былі народжаныя ў іншых краінах. Чаму беларус ведаў гэта, а я – не? І чаму беларусу гэта здаецца больш важным, чым для мяне ці маіх шведскіх калегаў?

Я пачала разважаць.

Швецыя займае трэцяе месца ў сусветным рэйтынгу свабоды прэсы, які складае арганізацыя «Рэпарцёры без межаў». Беларусь займае 153 месца ў тым самым спісе з 180 краінаў свету. Адпаведна на сённяшні дзень Беларусь – краіна з самым горшым становішчам са свабодай прэсы ва ўсёй Еўропе. Падчас прафесійнага абмену і супрацы з беларускімі журналістамі шмат увагі па відавочных прычынах надавалася менавіта гэтай акалічнасці. Няма сумніву ў тым, што свабода прэсы – важны складнік дэмакратыі. У сваіх выступах я нават кажу, што гэта яе найбольш важны складнік.

У кастрычніку 2019 года група рэгіянальных журналістаў-фрылансераў з Беларусі наведала калегаў у паўднёвай частцы Швецыі, ў Мальмё. Падчас чатырох дзён гэтага візіту адбылося некалькі сустрэчаў з групамі фрылансераў, з рэдактарамі. Былі зладжаныя варштаты, дыскусіі і нефармальныя сустрэчы за вячэрай.

Па выніках гэтага візіту мне стала зразумела, што мы падчас супрацы і абмену, відаць, не звярнулі належную ўвагу і не абмеркавалі ў дастатковай ступені шматлікія аспекты існавання дэмакратыі.

Калі я дапамагала сыну рыхтавацца да іспыту па грамадазнаўстве, мне трэба было асвяжыць свае веды па падставовым паняцці дэмакратыі, якое вывучаюць у шведскіх школах. І зараз я ўсведамляю, што гэта паняцце трэба ўзгадваць кожны раз, калі мы абмяркоўваем імкненне да пабудовы дэмакратыі. І не думаць, што яно само сабой зразумелае.

Паводле шведскіх школьных падручнікаў майго сына, якія я прачытала, дэмакратыя – гэта магчымасць людзей прапаноўваць свае ідэі па кіраванні краінай падчас свабодных і рэгулярных выбараў.

Аднак пад гэтым практычным вызначэннем падаецца і падкрэсліваецца іншая фундаментальная ідэя: усе чалавечыя істоты маюць аднолькавую каштоўнасць, усе яны маюць аднолькавыя правы. Такім чынам сцвярджаецца, што талерантнасць – гэта ключавая пазнака дэмакратыі. Гэта азначае, што незалежна ад гендэру, рэлігіі, этнічнасці, сэксуальнай арыентацыі ці інваліднасці мы ўсе маем тоесную каштоўнасць і аднолькавыя правы.

Мы імкнемся шчыльна сфакусавацца на практычных аспектах дэмакратыі – барацьбе за свабодныя і справядлівыя выбары, права на згуртаванне, права на выказванне сваіх меркаванняў.

Фота Вольгі Хвоін

Аднак пры гэтым мы не факусуем нашу ўвагу ў падобнай ступені на адной з найважнейшых каштоўнасцяў дэмакратыі – талерантнасці.

Я, шведская журналістка, спачатку была ўпэўненая, што людзі, якія змагаюцца за свабоду прэсы ў Беларусі, падзяляюць са мною перакананне ў каштоўнасці талерантнасці. Аднак пазней я ўсвядоміла, што гэта не заўсёды так. І тое тычыцца як беларускіх апазіцыйных палітыкаў, гэтак і незалежных журналістаў.

Якім жа чынам паняцце талерантнасці мае дачыненне для журналістаў? Калі мы разглядаем журналістаў як важную частку дэмакратыі, мы мусім зважаць на складнік талерантнасці і адлюстроўваць яго ў нашай працы. На практыцы гэта азначае, напрыкад, што мы не можам браць інтэрв'ю толькі ў белага гетэрасэксуальнага мужчыны сярэдняга веку, калі нас цікавяць пытанні палітыкі, грамадства і любой іншай тэмы. Калі мы шукаем людзей для інтэрв'ю на тэму культуры, спорту, навінаў, мы павінны зрабіць усё магчымае, каб было прадстаўленае ўсё насельніцтва. Вядома, можна рабіць гэта не ў кожным артыкуле. Аднак трэба імкнуцца адлюстроўваць усе слаі грамадства ў серыі сваіх публікацыяў.

Варта весці статыстыку датычна сваёй журналісцкай працы. Калі вы асэнсоўваеце, што рыхтуеце больш публікацыяў, якія адлюстроўваюць меркаванні прывілеяванай сацыяльнай групы, якая звычайна добра заўважная ў СМІ, а іншыя групы прадстаўляеце як аб'екты, а не суб'екты, варта задумаццца, чаму так адбываецца. Магчыма, вам бракуе інфармацыі пра гэтыя групы? Магчыма, у вас няма доступу да прадстаўнікоў гэтых групаў? Тады надышоў час пашырыць сетку вашых кантактаў.

Моцны ксенафобны, ісламафобны, гамафобны і антысеміцкі вецер дзьме па ўсёй Еўропе. Ані Швецыя, ані Беларусь не абароненыя ад гэтых павеваў. Аднак спроба вінаваціць у праблемах грамадства «замежнікаў», гомасэксуалаў, мусульманаў ці іншыя групы людзей – гэта недэмакратычнае думанне.

Мы – тыя, хто лічыць, што талерантнасць – гэта ключавая пазнака дэмакратыі, практычна ўсе лічым важным, каб у Беларусі панавала дэмакратыя і свабода прэсы. Таму для мяне і іншых сябраў Шведскага саюза журналістаў важна, каб нашы калегі ў БАЖ і беларускія незалежныя журналісты са свайго боку бачылі сувязь паміж талерантнасцю і дэмакратыяй.

Мы павінны ўсведамляць, што зараз існуе масіўная прапагандысцкая плынь з боку магутных партыяў і нават краінаў, якія б хацелі, каб мы перанялі іх светапогляд, які выступае за ксенафобныя і гамафобныя перспектывы.

Аднак важны момант: і талерантнасці, і дэмакратыі чалавека можна навучыць. Таму давайце зробім крок і разгледзім нашу супрацу як магчымасць размаўляць пра асновы дэмакратыі – талерантнасць і павагу да раўнапраўя ўсіх групаў грамадства.

TOLERANCE is the Key Word for Democracy and Journalism

By Åsa Ohlsson, freelance journalist, Malmö, Sweden

A country at the top of the World Press Freedom Index, where media to a higher extent depends on freelance journalists, and a country in the bottom of the ranking, with a media law that makes most freelance journalists more or less illegal - what do these two countries have in common? And what can we learn from each other? These are questions that arise within our exchange between regional freelance journalists in Sweden and Belarus.

– Is it true that two of the current 10 million Swedish residents were born in another country?

It is a Belarusian freelance journalist that asks me that question, during her/his visit to my hometown Malmö, the third biggest city in Sweden and one of the most cosmopolitan towns in Sweden, as about 186 different nationalities are represented in the population of Malmö.

The other Swedes around the table and I look at each other a bit puzzled. Our answer is that we don't know, an answer that doesn't seem to please the Belarusian journalist. I try to make sense of the question – what does it really mean to calculate how many of the inhabitants are born abroad? I am thinking of my niece, born in the United States, but moved here when she was a baby. Statistically, she is one of the inhabitants born abroad, but to most people, she is a typical Swedish person, blond, blue-eyed, Swedish-speaking without accent. And then we have people born in Sweden but, by many, still regarded as foreigners because of the origin of their parents.

Later the same evening, I check official statistics from the Swedish state and yes, 2 millions of the 10 million in Sweden are born in another country. Why does a Belarusian know this and I do not? And why does a Belarusian seem to think this is more important than my Swedish colleagues or I do?

Let's go back. Sweden places third in the World Press Freedom Index of Reporters Without Borders. Belarus is 153rd among the 180 countries ranked in the index. That makes Belarus the country with the least press freedom in Europe. A lot of focus has, for obvious reasons, been on the lack of press freedom in Belarus during our collaboration and exchange. And press freedom is, without a doubt, an extremely important part of being a democracy. I have even said in speeches that it is the most important part.

In October 2019, a group of regional freelancers from Belarus came to meet freelancers from

Фота Вольгі Хвоін

Southern Sweden in Malmö. During four days, we had several meetings with groups of freelancers and editors, workshops, an exchange of ideas and informal meetings over dinner. And it also became clearer to me that there are many aspects of being a democracy that we might not have stressed or discussed as much as needed in our exchanges and collaboration.

Helping my son study for a social science exam, I get to re-run the basic definition of democracy, something that is taught in Swedish schools. And I realize that this definition should be included every time we discuss the strive for democracy, and is not to be taken for granted.

The definition according to what I read in my son's Swedish school books is that democracy is when the people should have the possibility to contribute with their ideas how the country should be run, through free and regular elections.

But after this more practical definition, another fundamental idea is stressed: That all human beings have the same value and that they should have the same rights. It states that tolerance is a key note in democracy.

This means that no matter gender, religion, ethnicity, sexual orientation or disability, we all have the same value and rights.

We tend to focus a lot on the practical aspects of a democracy: the strive for free and fair elections, the right to organize, the right to express our opinions.

But we do not focus as much on one of the most important values in a democracy – tolerance. I would even say that I, as a Swedish journalist, have more or less taken for granted that the people who fight for press freedom in Belarus would share this opinion. But unfortunately, I have realised that this is not always the case. Neither for opposition Belarusian politicians nor for independent journalists.

So how is tolerance relevant for journalists? If we consider journalists an important part of democracy we have to see the ingredient of tolerance and let this be reflected in our work. In practice this means, for example, that we cannot only interview white, middle-aged, heterosexual men when it comes to questions about politics, society or any topic. When we look for people to interview concerning cultural, sports, news, we have to make sure the entire population is represented. Of course, not in every article but this should be reflected across a range of articles.

Start to do some statistics of your own work: If you realize that you tend to only write stories that depict the privileged group that are normally seen in media, while other groups are depicted as objects, and not as subjects – what is the reason? Maybe you don't know these groups? Or maybe you do not have access to these other groups? Then it is time to expand your network.

There is a massive xenophobic, Islamophobic, homophobic and anti-Semitic wind blowing through Europe. Neither Sweden nor Belarus are protected from that wind. But trying to blame problems in society on "foreigners", homosexuals, Muslims or other groups of people is not a democratic way of thinking.

We who believe that tolerance is the key note within democracy are most likely the ones that think democracy and freedom of press in Belarus is important. So therefore, it is important for me and the members of the Swedish Union of Journalists that BAJ and Belarusian independent journalists see this link between tolerance and democracy.

We must be aware of the fact that there is massive propaganda from powerful parties and even countries that would like us to buy into their perspective of the world, i.e. a xenophobic and often homophobic perspective.

However, an important thing is this: tolerance and democracy can be taught. Let's take a step back and take our collaboration as an opportunity to talk about the core of democracy: Tolerance and respect for all groups' equal rights.

ACCREDITATION, DISCRIMINATION, CHARGE, TRIAL, FINE

Belarus' media-related laws and law enforcement practices are characterized by discrimination against freelance journalists, that is, those who are not staff members of media outlets. Especially serious difficulties are encountered by freelancers working for foreign media outlets because they cannot officially work as stringers.

By Voĺha Siachovič, a legal expert with the BAJ

This is because the Media Law distinguishes between "journalists of media outlets" and "journalists of foreign media outlets." The law's Article 35 bans journalists of foreign media outlets from carrying out professional activities in the territory of the Republic of Belarus without accreditation.

Interestingly, regulations in all other post-Soviet countries do not make such a distinction between journalists, which can be viewed as discrimination against freelancers.

Freelance journalists in Belarus face problems because government officials do not recognize them as representatives of the media. They have difficulty obtaining information, cannot obtain accreditation with government agencies and cannot confirm their journalist status because they have no journalist card.

The main problem for freelancers working for foreign media is that they may be fined under Part Two of the Civil Offenses Code's Article 22.9 for violating media regulations by working without accreditation. Police officers charge them with such an offense over almost each report. Judges then sentence those charged to fines amounting to up to €580.

Part Two of the Civil Offenses Code's Article 22.9 formally penalizes the "illegal making and/or distribution of media products." Freelancers are punished under this article because they work without accreditation from the Belarusian foreign ministry, but they cannot obtain such accreditation because they have no employment contract and are not recognized as journalists of foreign media outlets and do not meet the accreditation requirements specified in Belarus' regulations governing the accreditation procedure for foreign media journalists. While being unable to influence foreign media, the Belarusian authorities try to influence local people against working for foreign media.

Freelancers started to be punished for working without accreditation in 2013. Charging journalists under Article 22.9 is often followed by their detentions by police.

In 2018, judges gave journalists as many as 118 fines under the article, which totaled about 104,000 Belarusian rubels. The following year, there were 44 fines totaling more than 42,000 rubels.

In all cases, journalists were punished for the mere fact of having contributed a report to a foreign media organization, not for the content of the report.

The Belarusian authorities in fact deny freelance journalists the right to disseminate information and subject them to discrimination.

The Belarusian Association of Journalists has repeatedly issued statements condemning the persecution of freelancers, pointing out to authorities that this is a flagrant violation of the right to freedom of expression guaranteed by Article 33 of the constitution and international agreements to which Belarus is a party, in particular, Article 19 of the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR).

In 2011, the UN Human Rights Committee, which oversees states parties' compliance with the Covenant, issued the following comment: "Journalism is a function shared by a wide range

Belsat TV reporter Voĺha Čajčyc in a courtroom

of actors, including professional full-time reporters and analysts, as well as bloggers and others who engage in forms of self-publication in print, on the Internet or elsewhere, and general State systems of registration or licensing of journalists are incompatible with paragraph 3. Limited accreditation schemes are permissible only where necessary to provide journalists with privileged access to certain places and/or events. Such schemes should be applied in a manner that is non-discriminatory and compatible with Article 19 and other provisions of the International Covenant on Civil and Political Rights, based on objective criteria and taking into account that journalism is a function shared by a wide range of actors" (Point 44 of General Comment No. 34 on Article 19 of the ICCPR).

Now that the share of the journalists who are not staff members of media outlets is on the rise across the world, Belarus' practice of charging freelancers with a civil offense and imposing heavy fines on them for their professional activities is becoming an increasingly obvious absurdity and injustice.

The BAJ has been waging a campaign in defense of the rights of Belarusian freelancers for several years. In 2018, the Association and the Belarusian Helsinki Committee sent a joint appeal to the Constitutional Court of Belarus asking it to rule that the practice of punishing journalists for working without accreditation under Article 22.9, which formally penalizes the illegal making and distribution of media products, should be ended.

"In our opinion, it is not correct to apply Article 22.9 because it does not directly penalize work for foreign media outlets without accreditation," said BAJ Chairperson Andrej Bastuniec. "This article deals with those who produce and distribute media products, but journalists do not do this."

Similar appeals were sent to the Constitutional Court by BAJ members Voĺha Čajčyc and Andrej Koziel. Incidentally, Voĺha was given a total of 14 fines in 2018 for her professional activities.

All the appeals were not given a favorable response.

A number of individual complaints about Belarus' violation of the right to freedom of opinion and expression guaranteed by the ICCPR have been filed with the UN Human Rights Committee by journalists who were punished under Article 22.9.

While staying in Minsk in March 2019, the OSCE Representative on Freedom of the Media, Harlem Désir, visited the BAJ office where he discussed, among other issues, the situation of freelancers working for foreign media. "We are proud of the fact that there are brave journalists in Belarus who are ready to fight for the pluralism of opinions and multifaceted coverage of events," said Désir.

He also raised this issue while meeting with Belarusian government officials, including Information Minister Aliaksandr Karliukievič. He noted that ideally, journalists should not be required to obtain accreditation, and that if an accreditation procedure exists, it should be open and transparent and should not allow for unfounded denials.

"We have discussed with the authorities that accreditation should not be used as a work permit. Journalists should be able to work. This is a matter of principle," Désir said, adding that media accreditation should simply enable journalists to have more access to information, news conferences and government sources.

Unfortunately, nothing has changed in the Belarusian authorities' policy regarding freelance journalists since then.

Фрыланс-журналістыка ў Швецыі

Амаль 30 гадоў журналісты-фрылансеры Швецыі згуртаваныя ў адмысловай секцыі Шведскага саюза журналістаў. Фрылансеры складаюць каля 10–15 адсоткаў ад агульнай колькасці сяброў арганізацыі.

Оса Ульсан,
журналістка-фрылансер,
Мальмё, Швецыя

Шведскі журналіст-фрылансер мае прыкладна тыя ж сацыяльныя гарантыі, як і штатны супрацоўнік рэдакцыі СМІ. Гэта датычыць права на бальнічны, права на аплату дэкрэтнага адпачынку і права на пенсійнае забеспячэнне. Што да сацыяльнай падтрымкі ў выпадку беспрацоўя, то фрылансеры апынаюцца ў больш складаных умовах у параўнанні з працаўладкаванымі калегамі.

Галоўная надзённая праблема шведскіх журналістаў-фрылансераў – пастаяннае змяншэнне даходаў. Сістэма сацыяльнага забеспячэння ў Швецыі грунтуеццца на ўзроўні вашага даходу, і пры нізкім узроўні даходу ў вас будзе, напрыклад, маленькая кампенсацыя па бальнічным і мізэрная пенсія.

У адрозненне ад штатных журналістаў, фрылансеры не падпадаюць пад дзеянне заканадаўства або калектыўных дамовах, якія гарантуюць мінімальную аплату.

Большасць штатных журналістаў карыстаецца гэтым правам – на мінімальную аплату – праз калектыўныя дамовы. Падобныя пагадненні, аднак, немагчымыя для фрылансераў, бо яны лічацца прадпрымальнікамі, то бок самі сабе «прадпрыемствы». Прадпрыемствы ж не могуць заключаць дамовы аб мінімальным узроўні аплаты, бо гэта супярэчыць заканадаўству аб канкурэнцыі, паводле якога прадпрыемствы з'яўляюцца канкурэнтамі і не могуць дамаўляцца пра цэны.

Адпаведна з-за гэтага выкарыстоўваць працу фрылансераў апынаецца танней за працу штатных журналістаў.

Важнай крыніцай даходу журналіста-фрылансера з'яўляецца магчымасць паўторнага выкарыстання і перапрацоўкі артыкула для продажу іншым СМІ. Але ў выпадку падпісання несправядлівай адмовы аб аўтарскім праве на публікацыю дапрацоўка і продаж журналісцкага матэрыяла іншым СМІ немагчымыя. Адпаведна знікае магчымасць атрымаць большы прыбытак.

Буйныя выдаўцы часта паўторна выкарыстоўваюць журналісцкі матэрыял у некалькіх выданнях. Але гэтыя выдаўцы часцяком прапануюць фрылансерам нязручныя дамовы на выкананне паслуг, з парушэннем аўтарскіх правоў. Здараецца, што фрылансеры, якія адмаўляюцца падпісваць падобныя дамовы, апрыёры пазбаўленыя магчымасці супрацы з адпаведным выдавецтвам.

Гэтая жорсткая рэальнасць штурхае шмат дасведчаных шведскіх журналістаў-фрылансераў на сыход з прафесіі.

Аднак тыя, хто застаецца, звычайна вельмі адданыя сваёй справе. Нягледзячы на змяншэнне даходаў, шмат журналістаў-фрылансераў ганарацца сваёй прафесіяй і высока цэняць тую свабоду, якую надае фармат працы ў медыяфрылансе. І тыя магчымасці, якія адкрывае фрыланс для ажыццяўлення журналісцкіх ідэяў і дасягнення ідэалаў журналістыкі.

Short Facts about Freelance Journalists' Situation in Sweden

By Åsa Ohlsson,
freelance journalist,
Malmö, Sweden

For almost 30 years, the freelance journalists in Sweden have constituted a special section of the Swedish Union of Journalists. Freelancers make up 10 to 15 percent of the Union's membership.

A Swedish freelance journalist has more or less the same social security protection when it comes to the right to sick pay, the right to parental leave and parental pay, and the right to pension. When it comes to unemployment benefit, freelancers are in a worse situation than employed journalists.

The main problem for Swedish freelancers is that their income is on the decline. And since the social security protection is based on the level of your income, low income gives you low sick pay and a low pension, for example.

Unlike employed journalists, freelancers have no legislation or collective agreements that would guarantee minimum pay. Most employed journalists have this right under collective agreements. Similar agreements are, however, not possible to make for freelancers because freelancers are regarded as entrepreneurs, that is, enterprises. And enterprises cannot make agreements about pay without clashing with regulations governing competitiveness, which say that enterprises that are competitors may not agree on prices. Freelancers are hence cheaper to use than employed journalists, and have less legal rights up for negotiation.

Another challenge for Swedish freelancers is that big media houses want to re-use journalistic material in several magazines. The media houses offer unfair agreements for authors' rights. Often the case is that freelancers who do not sign contracts cannot work for that media house. For freelancers, an important source of income is to re-use and update an article and sell it to several media outlets. With the unfair contracts, this is not possible to the same extent. And therefore, the opportunity to make freelance journalism more profitable is gone.

This harsh reality for freelancers makes many established freelancers abandon journalism as a profession in Sweden. But those who stay are normally very dedicated to the profession. In spite of their falling income, many are very proud of the profession and appreciate the freedom when it comes to the ways of working and opportunities to implement journalistic ideas and projects.

Как журналисту избавиться от синдрома эмоционального выгорания

Анна СУХАЧЕВА,
Newreporter.org

Будни, снова будни – планерки, сроки, интервью – затягивают, и, казалось бы, отпуск еще помнится, а журналист уже чувствует себя уставшим. Истощенным. Тесно окруженным коллегами, жесткими рамками, подавленным грузом ответственности и маленькой заработной платой. Знакомые ощущения?

Эти ощущения – симптомы эмоционального выгорания (СЭВ), синдрома, который может стать причиной очень опасных заболеваний, ментальных и физических.

Мы подготовили несколько советов для диагностики СЭВ и помощи себе на разных этапах развития синдрома.

Журналистика – сфера, которая подразумевает частое нахождение в стрессовых ситуациях, требующая продолжительных периодов коммуникации и эмоционального вовлечения. Считается, что именно эти условия (интенсивное взаимодействие с людьми, стрессовые ситуации) способствуют развитию синдрома эмоционального выгорания.

Основная характеристика СЭВ – истощение. Это отражается на самочувствии, а потом начинает влиять на решения и действия человека.

Усталость и СЭВ – разные вещи. Если усталость и переутомление проходят после отдыха (в том или ином виде), то истощение во время СЭВ даже после хорошего сна и выходных никуда не девается. Какое-то время человек чувствует себя лучше, но через несколько недель признаки синдрома возвращаются.

Традиционно выделяют три основных симптома СЭВ.

1. Эмоциональное истощение. Хроническая усталость, плохое настроение – иногда уже при одной только мысли о работе. Появляется расстройство сна, усиливается подверженность болезням, обостряются хронические заболевания.

2. Негативное отношение к окружающим – коллегам, людям, которым нужна помощь. Чувство сопереживания пропадает, коммуникация

становится обезличенной. Человек все чаще старается избежать общения.

3. Вина, ощущение собственной нерезультативности, потери контроля над ситуацией, негативная самооценка.

Усиление или уменьшение аппетита, пассивность, употребление психостимуляторов (алкоголь, сигареты, фармацевтические средства) также могут быть признаками одной из стадий синдрома эмоционального выгорания.

СЭВ появляется не вдруг: симптомы развиваются медленно, во время выполнения обычных обязанностей. Человек, по сути, ничего не замечает. Или замечает, но не придает особого значения происходящему. В результате синдром проходит четыре условные стадии – от повышенных требований к себе через эмоциональное истощение, негативное отношение к окружающим и безразличие ко всему.

Что в итоге? А в итоге – вывод о бессмысленности своей работы и жизни в целом. Возможно развитие депрессии и других заболеваний.

Наиболее эффективный способ диагностики и профилактики СЭВ – самоанализ: внимание к себе, к происходящим изменениям. Если вы замечаете хроническое утомление, нежелание общаться с коллегами, если вас все меньше радуют собственные материалы, а поводов для самокритики все больше – это, скорее всего, не просто усталость.

Перед вами – несколько вопросов из Опросника выгорания (перегорания) Маслач. Это диагностическая методика, которая чаще всего используется при выявлении СЭВ.

Ответьте честно на эти вопросы и, если большинство ваших ответов «да», «часто», то, скорее всего, вы находитесь на одном из этапов развития СЭВ.

1. Я чувствую себя эмоционально опустошенным.

2. После работы я чувствую себя как выжатый лимон.

3. Утром я чувствую усталость и нежелание идти на работу.

4. Я чувствую, что общаюсь с некоторыми подчиненными и коллегами как с предметами (без теплоты и расположения к ним).

5. После работы на некоторое время хочется уединиться ото всех и от всего.

6. Я чувствую угнетенность и апатию.

7. В последнее время я стал более черствым по отношению к тем, с кем работаю.

8. Я замечаю, что моя работа ожесточает меня.

9. Мне хочется уединиться и отдохнуть от всего и всех.

10. В последнее время мне кажется, что коллеги и подчиненные все чаще перекладывают на меня груз своих проблем и обязанностей.

Обязательно пройдите тест полностью, изучите результаты.

Почему развивается синдром эмоционального выгорания?

Факторов и условий для развития СЭВ несколько. Одна из основных причин, по мнению исследователей, – долговременная ориентация на цели, не соответствующие ценностям и внутреннему «я» человека. Другими словами, тот, кто большую часть времени не чувствует радости от того, что делает, исполняет обязанности не по своей воле, приходит к СЭВ.

Влияние на развитие синдрома выгорания оказывают и особенности личности. Более вероятно развитие СЭВ у людей гиперответственных, склонных к трудоголизму, авторитарных и живущих исключительно работой.

Негативная психологическая обстановка в коллективе, конфликты, давление, отсутствие автономии, однообразная деятельность, однообразный, напряженный ритм работы – факторы, способствующие развитию СЭВ.

Может ли синдром выгорания «пройти» сам? Нет. Человек может годами жить с признаками СЭВ. Качество жизни, самочувствие и самоэффективность при этом будут снижаться.

Можно ли помочь себе самому или нужны специалисты? Без решения помочь себе самому никакая помощь специалистов не даст результата.

Нужно помнить, что избавление от синдрома эмоционального выгорания – это процесс поиска и актуализации возможных путей решения проблем, и даже регулярные терапевтические сессии могут не возыметь сразу заметного эффекта. Однако он обязательно будет.

С чего же начинать?

С ситуативной разгрузки. Проанализировать условия деятельности. В редакции часто возникают конфликты? Избегайте вовлечения в них.

Слишком много сложных заданий? Старайтесь выбирать те, которые вам ближе – интереснее, понятнее.

Вы стремитесь контролировать весь редакционный процесс и нести ответственность за все происходящее? Учитесь делегировать полномочия. Разделите круг ответственности – вы не можете контролировать все.

Проводите больше времени в компании интересных людей. В спокойной обстановке, никак не связанной с вашей профессиональной деятельностью.

Обязательно найдите занятие, которое не связано с медиасферой.

Возвращаясь к теме самоанализа и внимания к себе. Регулярно задавайте себе вопросы: для чего я этим занимаюсь? что мне это дает? нравится ли мне то, что я делаю? нравится ли мне только результат или также и процесс? что я получаю от процесса? хочу ли я посвятить этому жизнь? это то, ради чего я живу?

Вспоминайте наиболее удачные истории, которые вы создавали или помогали создавать. Ситуации, в которых ваши действия оказывались нужными, полезными, значимыми. Учитесь замечать успехи – пусть даже совсем небольшие. Наблюдайте за собой без критики, отстраненно. Хвалите себя!

И очень важный момент – следите за здоровьем. Двигайтесь. Высыпайтесь. Найдите для себя оптимальный вариант правильного питания.

И несколько упражнений

Упражнение на диссоциацию
Помогает вернуть контроль над происходящим, увидеть себя как бы «над».

Закройте глаза. Расслабьтесь и медленно повторите следующие слова.

1. У меня есть тело, но я – это не мое тело. Мое тело может быть усталым или бодрым, но это не влияет на мое истинное Я.

2. У меня есть эмоции, но я – это не мои эмоции. Мои эмоции многочисленны, изменчивы, противоречивы. Я – это не мои эмоции.

3. У меня есть интеллект, но я – это не мой интеллект. Он достаточно развит и активен. Он является инструментом познания себя и окружающих. Но он не я.

4. Я – центр воли, способный управлять моим интеллектом, эмоциями, телом. Я – это постоянное и неизменное Я.

Сделайте три глубоких вдоха, напрягите тело и с выдохом откройте глаза.

Упражнение «Чувствую себя хорошо»
Назовите (или мысленно представьте) пять ситуаций, вызывающих ощущение «чувствую себя хорошо». Мозг переключается на положительные эмоции, происходит перестройка фокуса.

Упражнение «Разгладим море»
Представьте себе какую-то конфликтную ситуацию. Проследите, какие ощущения возникают в вашем теле. Часто в таких ситуациях появляется дискомфорт (давление, сжатие, жжение, пульсация). Закройте глаза. Посмотрите внутренним взором в область грудины и представьте бушующее «огненное море» эмоций. Теперь визуально рукой разгладьте это море до ровного зеркала. Что вы теперь чувствуете?

Упражнение «Поплавок в океане»
Это упражнение используется, когда вы чувствуете напряжение или когда вам необходимо контролировать себя. Вообразите, что вы – маленький поплавок, который не контролирует волны. Он ныряет и обязательно выныривает из любых штормов.

Используйте правило «СТОП» – эту аббревиатуру придумало Общество анонимных алкоголиков: никогда не принимайте решений, когда вы **С**ердиты, **Т**ревожны, **О**диноки или **П**одавлены.

Найдите специалиста – психолога или психотерапевта. Регулярная совместная работа с экспертом будет эффективнее.
Будьте здоровы!

AMNESTY INTERNATIONAL

«У Беларусі існуюць строгія абмежаванні свабоды выказвання як у заканадаўстве, так і на практыцы»

Міжнародная праваабарончая арганізацыя Amnesty International падрыхтавала справаздачу па Беларусі для працэдуры Універсальнага перыядычнага агляду на 36-ю сесію рабочай групы УПА ў траўні 2020 года. Эксперты падкрэсліваюць, што ў Беларусі застаюцца сур'ёзныя праблемы ў сферы правоў чалавека.

У раздзеле «Свабода выказвання і свабода СМІ» адзначаецца, што ў Беларусі па-ранейшаму існуюць строгія абмежаванні свабоды выказвання як у заканадаўстве, так і на практыцы. Крытыкі ўраду і іншадумцы сутыкаюцца з уціскам і іншымі рэпрэсіямі з боку ўладаў, у тым ліку адміністрацыйным і крымінальным пераследам.

Змены ў Закон аб сродках масавай інфармацыі, якія ўступілі у сілу ў снежні 2018 года, значна ўзмацнілі дзяржаўны кантроль над інтэрнэт-СМІ. Цяпер як зарэгістраваныя, так і незарэгістраваныя інтэрнэт-выданні абавязаныя ідэнтыфікаваць карыстальнікаў, якія пакідаюць каментары ў артыкулах ці на інтэрнэт-форумах (што ўшчэмлівае правы людзей на ананімнасць), а таксама раскрываць гэтую інфармацыю па запыце адпаведных органаў.

Уладальнікі зарэгістраваных анлайн-СМІ нясуць адказнасць за змест каментароў. Гэтыя нормы яшчэ больш згортваюць адкрытае абмеркаванне і свабоду выказвання.

Нягледзячы на перапынак у пераследзе журналістаў, што супаў з Еўрапейскімі гульнямі ў Мінску, улады працягваюць накладаць вялікія штрафы на журналістаў-фрылансераў, якія супрацоўнічаюць з замежнымі СМІ.

Прэс-служба ГА «Беларуская асацыяцыя журналістаў»

Ньюс-рум рэдакцыі TUT.BY